

naš tednik

Letnik XXVII — Številka 41

9. oktobra 1975

Cena 4.— šil. P. b. b.

Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

UVODNIK

Nismo se zmotili

Kreisky je zmagal. Pa že v nedeljo zvečer je kancler Kreisky naglasil, da ta zmaga ne daje povoda za prevzetnost, da bo potrebno sodelovanje vseh za reševanje težkih gospodarskih vprašanj.

Novo vlado in nov parlament pa čakajo tudi še odprti nerešeni problemi iz državne pogodbe člena sedem.

Kreisky sam dobro ve, da ta vprašanja niso le koroška vprašanja, niso le notranja avstrijska vprašanja, marveč so bila prisotna na razgovorih v New Yorku, v Zenevi in v Helsinkih.

Kreisky sam dobro ve, kako so te obveznosti za Avstrijo nastale, saj je bil kot državni sekretar v zunanjem ministrstvu z zunanjim ministrom Figlom član avstrijske delegacije v Berlinu 1954. Tam je avstrijska delegacija dosegla črtanje odstavka iz državne pogodbe o soodgovornosti Avstrije na drugi svetovni vojni.

Kreisky je bil kot državni tajnik v zunanjem ministrstvu član avstrijske delegacije aprila meseca 1955 v Moskvi skupaj s kanclerjem Raabom, podkanclerjem Schärфом in zunanjim ministrom Figlom, ko se je posrečilo tej delegaciji v pogajanjih s sovjetskimi zunanjim ministrom Molotovom in Mikojanom zopetno omiljenje gospodarskih in političnih bremen. Pri teh razgovorih ali pogajanjih je avstrijska delegacija dosegla olajšave glede plovbe na Donavi, glede nemškega premoženja v takratni ruski zasedbeni coni in glede nafte. Prav gotovo bi tudi dosegla pojasnila glede člena 7, če bi bila kaka nejasnost glede teritorija, na katerem živijo Slovenci ali potrebe preštevavanja. Takih vprašanj avstrijska delegacija ni stavila ne v Berlinu, ne v Moskvi in tudi ne na Dunaju pri zaključnih razgovorih. Član delegacije je bil tudi tedanji sekcijski šef v zunanjem ministrstvu g. dr. Kirchschräger, sedanjí prezident Avstrije.

Kreisky je bil udeležen pri razgovorih zastopnikov vseh štirih zasedbenih sil v prvi polovici maja 1955 na Dunaju in končno prisoten tudi pri podpisu državne pogodbe 15. maja 1955.

Kreisky je sedel na vladni klopi, ko je avstrijski parlament ratificiral avstrijsko državno pogodbo leta 1955, ko je kancler Raab naglasil dobesečno: „Moram poudariti, da pomeni glasovanje za državno pogodbo tudi odgovornost za vsak posamezen paragraf. S pridržki proti temu ali drugemu paragrafu se potem izgovarjati ni način odobritve pogodbe. Vsak poslanec, ki glasuje za to pogodbo, glasuje za vse paragrafe ali pa naj glasuje proti.“

Kreisky je novembra meseca 1959 kot zunanji minister navezal prve stike z zastopniki koroških Slovencev v Celovcu. Tudi tedaj ni bilo vprašanja teritorija ali števila.

Brez dvoma je pomenilo vprašanje Južnega Tirola za Italijo veliko težjo nalogo, posebno še problem vrnitve deset in desetisočin Nemcev, ki so se

Esesovski venci na Ulrichsbergu

V nedeljo je priredila tako imenovana Ulrichsberggemeinschaft na „mons carantanus“ — Ulrichsbergu vsakoletno srečanje „nekdanjih“. Nekaj več kot tritisoč ljudi je sledilo pozivu „Der Ulrichsberg ruft“ in se podalo k razvalini na tej gori. Poti ni bilo težko najti: preveč dobro je bila markirana z heimatdienstovskimi parolami. „Es gibt kein Slowenisch-Kärnten“ in „Deutsche und windische Kärntner einig gegen Slowenisierung“. „Kärntner Tageszeitung“ je sicer začudeno zapisala, da je Heimatdienst vzel celo take prilike, kot spomin na mrtve, kot povod, da spravi svojo „domovinsko propagando“ med ljudi. Tako čudna celotna zadeva zopet ni, kajti predsednik Ulrichsberggemeinschaft, odvetnik dr. Karl Th. Mayer, je hkrati tudi odbornik Heimatdienst in hišni odvetnik te „strešne organizacije domovinskih zvez“.

Prav tako je Heimatdienst delil tudi na prireditvi svoje glasilo — ter položnice za „prostovoljno podporo“.

Dvomljuje „nostalgije“ je bilo na Ulrichsbergu dovolj: precej je bilo čepic — baretk, kot jih nosijo tudi člani zvezne vojske, samo da so bile črne, v najljubši barvi SS. Na baretkah pa je bila oznaka: stiliziran križ nemške Wehrmacht, v njem pa kratica HIAG. Kaj pomeni ta kratica, smo vprašali. — „Hilfsgemeinschaft der ehemaligen SS-Angehörigen“, je bil odgovor; nekdo pa je preciziral kratico: „Hilfsgemeinschaft auf Gegenseitigkeit“. Pred častnimi gosti pa so se vrstili nagrobni venci: pol ducata od njih je nosilo na črnih trakovih z belo barvo natisnjeno kratico SS. Kot tradicionalno so bili ti venci v najboljši družbi: koroške obrambne organizacije so imele vence in tudi Zvezna vojska. — Že lani je

tekem druge svetovne vojne pustili spravi iz Južnega Tirola v Nemčijo. Italija te dni rešuje težko vprašanje dokončne meje med conama A in B bivšega Svobodnega tržaškega ozemlja, kljub hudim ponovnim zaostitvam, ker je dobra volja na obeh straneh in ker tudi mednarodni položaj tirja jasnosti za vse.

Pri nas pa je državna meja za vsakogar jasna, pri nas je potrebno izvesti določila državne pogodbe. Razgovori strank dne 7. oktobra pa jasno nakazujejo načrt spreminjanja smisla in namena državne pogodbe.

Zakon o pospeševanju manjšine (= o izvajanju državne pogodbe 1955) namreč hočejo izvesti le na podlagi predhodnega štetja.

Rezultati razgovora pa kažejo, da sta kancler Kreisky in socialistična stranka prevzeli vse zahteve, ki sta jih stavili ÖVP in FPÖ, torej zahteve Heimatdienst. Na žalost se tudi pred volitvami nismo zmotili.

Škocijan: gre prizidava občinske hiše na račun poslopja nove šole v Št. Primožu?

Tako se človek vpraša po soglasnem sklepu škocijanskega občinskega sveta v torek, 7. oktobra, o prizidavi občinske hiše ter o razpisu gradbenih del.

Po informacijah župana Drobetscha (ÖVP) je dežela pripravljena prevzeti polovico stroškov za prizidavo — kar bi znašalo okoli 2 milijona šilingov — a hkrati se mora občina obvezati, da ne bo zaprosila za deželne podpore v drugih gradbenih zadevah.

To vendar pomeni, da občina v naslednjih letih ne bo mogla niti misliti na kakšno realizacijo nekdanjega načelnega sklepa o postavitvi novega poslopja za šent-

primoško šolo, kajti brez znatne deželne podpore za realizacijo nove šole ni nobenih izgledov.

Sicer je direktor škocijanske ljudske šole odločno nastopal za obstoj šole v Št. Primožu. In dipl. inž. F. Koncilja, zastopnik Gospodarske liste (GL), je županu očital, da se sploh ne prizadeva za rešitev šolskega vprašanja, da mu pač manjka volje, ker gre za šolo v izrazitem dvojezičnem območju. Vodja GL, F. Picej, je predlagal kot pravi, a takojšnji korak k novi šoli izdelavo konkretnih načrtov. Pač pa je opozarjanje drugih na negotovosti glede števila šolarjev in razredov v Št. Primožu zadušilo

dosledno zavzemanje za novo šolo.

Precej dolgo so odborniki razpravljali o vprašanju, kje in v kateri obliki naj občina postavi kabine za preoblačenje in toalete v občinskem kampu. Mnogo besed bi si odborniki lahko prihranili, ako bi župan kar ob začetku pojasnil način financiranja: 50.000.-šilingov iz letošnjih dohodkov ostalih pribl. 200.000.—šilingov po poti posojila, ki ga bo najbrž možno odplačati z dohodki v občinskem kopališču v prihodnjem letu. Dokončno besedo pri izbiri pravega načrta ima občinsko predstojništvo.

Občinski svet je soglasno odobril nasad cvetic za 25.000.—šil., naročitev posebne študije za izkoriščanje novih vrelcev za občinski vodovod, nabavo pluga in izmenjavno zemljišč med občino in g. Jernejem na Kamnu. Prošnje za spremembo namembe raznih zemljišč so bile v glavnem pozitivno rešene, le da v enem primeru (v Žamanjah) večina ni upoštevala Picejevega nakazanja socialnih pogledov tiste družine.

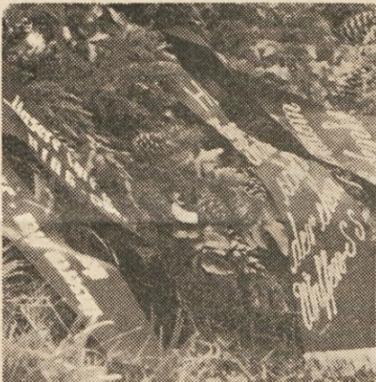
Dr. Grilc govoril v Globasnici

Državnozborske volitve in ugotavljanje manjšine sta bili tisti temi, kateri sta bili na krajevnem informacijskem sestanku Narodnega sveta koroških Slovencev v Globasnici prejšnji petek najbolj diskutirani. Poleg tega je bila še važna tema spomenice osrednjih organizacij.

Predavatelj dr. Matevž Grilc, podpredsednik NSKS, je glede volitev dejal, da so večinske stranke zaigrale naše zaupanje najzopneje s tem, da so sklenile zakon o ugotavljanju manjšine. Opozoril je na demokratično možnost, se volitev ne udeležiti ali pa voliti belo. Dr. Grilc je dejal, da ima sicer vsak tudi še druge interese, socialne, gospodarske, svetovnonazorske. Če se zdijo komu ti interesi važnejši in če se komu zdi, da mora podpreti tisto stranko, mu tega nihče ne more zabraniti.

rajo od zunaj, ampak naj se določijo na podlagi mere in števila. „Nezmerne zahteve“ („Maßlose Forderungen“) družbenega bitja (Gemeinwesen), ki hoče novo ureditev, pa je označil evangeličanski škof kot hudodelstvo (Frevel).

Na parkišču pa je bila razobešena velika zastava. Na njej je bilo zapisano geslo: „Kärnten deutsch, frei und ungeteilt!“

ljive namige na efektivnost temelja avstrijske svobode — državne pogodbe:

„So einfach, wie manche glauben, darf man es sich nicht machen, daß man meint, der Frieden und der Wohlstand eines Volkes ließen sich alleine durch Verträge und Versprechungen auf diplomatischer Ebene schützen. Das klingt zwar sehr schön, würde sich aber im Falle einer ersten Auseinandersetzung spätestens dann von selbst ad absurdum führen, wenn ein potentieller Feind in aggressiver Absicht die Grenzen unseres Landes überschreitet.“ — In dalje: „Mit rot-weiß-roten Fähnchen an

den Grenzen läßt sich ein ernstgemeinter Wehrwille wohl symbolisch, nicht aber effektiv untermauern,“ je dejal Grund.

Katoliški pridigar Achatschisch, dušni pastir koroških požarnih bramb, je slikal na steno hudiča, ga primerjal z hidro, ki je za vsakim pretiravanjem nacionalizmom „na vsaki strani“, ki hoče kaos. „Haut dem Widersacher die Köpfe ab, wo immer er sich zeigt“ je dejal Achatschisch borbeno in se spomnil kamerada vojnega zločinca Rederja, ki „nedolžno“ sedi v italijanskem zaporu.

Evangeličanski škof Sakrausky pa je v svojem nagovoru dejal, da se je že zgodaj zavedal, da bo vojna zgubljena, vendar je prepričan, da je treba neglede na pravičnost ali krivičnost vojne stati na strani domovine. Prav svojevrstna pa je bila interpretacija Sakrauskega, zakaj se je boril nemški vojak v hitlerjevi vojski: dejal je, da so padli tisti, katerih se spominjajo na Ulrichsbergu, za samostojno kulturno in duhovno oblikovanje, za samoodločbo in svobodo, za suverenost avstrijske domovine in za narodno spoštovanje samega sebe. Najmanj, kar moremo očitati Sakrauskemu, je to, da slabo pozna novejšo zgodovino. Zato pa je dejal, da si je svojčas v svoji dušnopastirski službi na obrobnih krajih dvojezičnega ozemlja na Zilji pridobil „znanje in izkušnje s starimi listinami in živečimi ljudmi“ („Kenntnisse und Erfahrungen mit alten Urkunden und lebenden Menschen“). Indirektno je tudi zagovarjal ugotavljanje manjšine: evangeličanski škof je dejal, da je sožitje možno le v trdnih ureditvah, za katerimi so življenjske moči, ki naj gledajo, da se ureditve ne okroi-

Zum Kärntner Festtag

„Sie erklärt daher im Bewußtsein der verantwortungsvollen Stunde namens der von ihr vertretenen Bevölkerung, daß sie den slowenischen Landsleuten ihre sprachliche und nationale Eigenart jetzt und alle Zeit wahren will und daß sie deren geistigem und wirtschaftlichem Aufblühen dieselbe Fürsorge angedeihen lassen wird, wie den deutschen Bewohnern des Landes.“

Eine genaue Ausarbeitung dieser Grundsätze wird nach durchgeführter Wiedervereinigung mit den Vertretern der Kärntner Slowenen vereinbart werden. Die demokratischen Grundsätze, auf denen die Republik Deutschösterreich aufge-

baut ist, bürgen übrigens dafür, daß der Wille der slowenischen Bevölkerung unverhüllt zum Ausdruck kommen wird. Der Kärntner Slowene wird daher auch innerhalb seines bisherigen Heimatlandes Kärnten die Bürgerschaft für den Bestand seines nationalen Lebens und wirtschaftlichen und kulturellen Aufschwunges vorfinden.“

Dies ist der Wortlaut der feierlichen Erklärung der Kärntner Landesversammlung vom 28. September 1920, also wenige Tage vor der historischen Volksabstimmung 1920. Das Ergebnis dieser Abstimmung ist jedem Kärntner bekannt, genauso wie die Nichterfüllung der feierlichen Versprechung der Kärnt-

ner Landesversammlung. Die Nichterfüllung all dieser Versprechungen wird seit 55 Jahren gefeiert. Wir Kärntner Slowenen kommen angesichts dieser Tatsache nicht umhin festzustellen, daß das moralische Recht, den 10. Oktober zu feiern, verwirklicht ist. Die Erklärung der Kärntner Landesversammlung, daß diese „den slowenischen Landsleuten ihre sprachliche und nationale Eigenart jetzt und alle Zeit wahren will und daß sie deren geistigem und wirtschaftlichem Aufblühen dieselbe Fürsorge angedeihen lassen wird, wie den deutschen Bewohnern des Landes,“ war sicherlich das entscheidende Moment für Tausende Kärntner Slowenen („Windische“ hatte man damals noch keine geschaffen) für Österreich zu stimmen, womit der Abstimmungserfolg erst ermöglicht wurde.

SPÖ 93, ÖVP 80, FPÖ 10 in KPÖ 0 MANDATOV V NOvem PARLAMENTU:

Državnozborske volitve: vse pri starem!

„Kreisky wird ein Zustand.“ je zapisal uvodničar Thomas Chorherr v dunajski „Die Presse“, ko se je soočil z volilnimi rezultati nedeljskih državnozborskih volitev. Stanje ostane: Kreisky je ponovno opremljen z absolutno večino, ÖVP tudi po petih letih opozicije ni pridobila toliko na profilu, da bi ji volilec zaupal v zadostni meri, šef FPÖ Peter pa bo moral končati svojo politično kariero, brez da bi se mu uresničile velike sanje o udeležbi pri vladi. Za KPÖ slednjic pa bodo ostale sanje tudi skromna želja — udeležba vsaj v parlamentu. Razporeditev mandatov: SPÖ 93, ÖVP 80, FPÖ 10 mandatov.

Stabilna politična situacija tudi na Koroškem: Premiki treh velikih strank znašajo le desetinke odstotka, huje je izgubila KPÖ. Takšni so koroški rezultati (v oklepaju primerjava z državnozborskimi volitvami 1971 ter z letošnjimi deželnozborskimi volitvami): SPÖ 167.609 (165.167, 155.602), ÖVP 102.327 (101.449, 98.020), FPÖ 30.321 (29.177, 35.721), KPÖ 4346 (4760, 6013). Tisti volilci, ki so volili z volilnimi kartami, v tej razporeditvi še niso upoštevani.

Na dvojezičnem ozemlju je bila udeležba pri volitvah znatno nižja kot po ostalem Koroškem. Deloma je bila udeležba za tri odstotke nižja kot pri zadnjih volitvah 1971. Tudi število tistih volilcev, ki so volili neveljavno, je v občinah dvojezičnega ozemlja naraslo.

Glasilno Narodnega sveta koroških Slovencev „naš tednik“ nam-

reč je v uvodniku pred 14 dnevi opozorilo, da poleg štirih strank, ki se potegujejo za zaupanje tudi slovenskega volilca, obstajata še dve drugi možnosti v demokraciji: voliti neveljavno ali se volitev sploh ne udeležiti. Kajti, tako „naš tednik“, v deželnem zboru zastopane stranke so zaigrale zaupanje koroških Slovencev v zadovoljivo rešitev določil člena 7 državne pogodbe, ko so sklenili skupno preko vseh ideoloških razlik, da bodo manjšino preštele.

„Slovenski vestnik“ je v zadnji številki pred volitvami ugotovil, da sta obe glasili koroških Slovencev v kritičnih člankih ocenili volilno dogajanje na koroškem in na tej osnovi prišli do gotovih zaključkov, in da nista ne ZSO in ne NSKS izdali volilnega proglaša.

Na krajevnih sestankih NSKS pa so referenti ugotovili, da se vsak slovenski volilec more odločiti za katerokoli od večinskih strank, če vidi, da so njegovi drugi interesi ogroženi, če bi prišla na oblast nepravilna stranka. Predavatelj pa so opozorili tudi na omenjeni možnosti protesta.

Glede abstinenc pri volitvah zavzema na dvojezičnem ozemlju prvo mesto občina Suha, kjer je kar 5 odstotkov manj volilnih udeležencev kot leta 1971 prišlo do spoznanja, da stranke, ki kandidirajo, ne zaslužijo njihovega glasu. Poleg tega se je povečalo število neveljavnih glasov. Tudi v Pliberku, Bilčovsu, Rožeku in v Selah je bila volilna udeležba za tri odstotke

nižja. Po vseh dvojezičnih občinah — z izjemo Vernberka — pa je bilo naznati ali nižjo volilno udeležbo ali povišano število neveljavnih glasov, ali pa oba omenjena znaka demokratičnega protesta. Vsekakor dokaz, da je za precejšnje število naših ljudi skrb za nadaljnji razvoj mirnega in enakopravnega sožitja na Koroškem več vredna kot drugi družbenopolitični ali socialni interesi. Kajti v deželnem merilu je bila udeležba pri volitvah višja kot pri zadnjih volitvah.

Komunistična partija vsekakor tudi tokrat ni mogla napredovati, nasprotno: izgubila je 324 glasov. In to kljub temu, da tokrat KEL ni nastopila. Po deželnozborskih volitvah namreč je KPÖ hotela najti izgovor za svoj poraz v nastopu KEL. Tokrat „hudobne“ KEL, ki naj bi kradla komunistične glasove, ni bilo, in kljub temu Komunistična partija ni bila uspešna. Če bo tudi tokrat hotela iskati izgovore pri drugih, bo tudi v prihodnosti neuspešna. Samokritična analiza lastnih stališč bo tudi za komuniste neobhodno potrebna.

Za ÖVP je pred televizijo spregovoril predsednik Taus. Odgovornost za neuspeh je vzel kot strankin predsednik nase in obljubil, da bodo njegovi vestno analizirali vzrok za ta poraz.

Medtem ko je v nedeljo še vse izgledalo, da bo ÖVP izgubila dva mandata, enega na račun socialistov in enega na račun svobodnjakov, se je po štetju volilnih kart izkazalo, da v Avstriji ostane vse pri

starem. Socialisti so dobili 93, ÖVP 80 in FPÖ 10 mandatov.

Zvezni kancler Kreisky je še v nedeljo zvečer izjavil, da bo zaenkrat pustil svoj kabinet takšnega kot je, vsaj za eno ali poldrugeto leto. V torko pa je dejal — po zadnjem ministrskem svetu kabineta Kreisky II, da po letu 1979 ne bo več kandidiral za kakšno politično funkcijo, da noče tako dolgo vladati kot v Zvezni republiki Nemčiji Konard Adenauer. Vendar Kreisky svojih načrtov glede politične prihodnosti nikoli ni smatral kot nespremenljive. Takoj po porazu SPÖ leta 1966 je v stranki dosegel sklep, da se nihče v SPÖ ne sme potegovati za politični mandat, ki je star nad 60 let. Svočas se je Kreisky znebil na ta način Pittermanna, njegovega predhodnika. Tista „lex Pittermann“ pa bi pri letošnjih volitvah padla Kreiskemu samemu na glavo — če ne bi prej dosegel spremembe tega zakona.

Nejasno je zaenkrat še, kdo bo prevzel dediščino šefa svobodnjakov Petra. Že v nedeljskih intervjujih se je videlo, da čuti Peter sam, da mu bo ura kmalu odbila.

Ali bo odbila ura tudi kateremu od aparatičkov komunistične partije, še ni znano.

Dva dni po volitvah pa so bili tudi že prvi razgovori zastopnikov vseh treh v parlamentu zastopanih strank o manjšinskem vprašanju. Manjšina je namreč samo na robu bila tema volilnega boja (neskončno važna domovinska organizacija je namreč zahtevala od vseh strank „jasen odgovor“ o načinu rešitve člena 7). Ali bo Kreisky znal izkoristiti svojo priložnost, ko je dobil absolutno večino, bo pokazala prihodnost. Zgodovinsko šanso vsekakor ima.

Dve cvetki je volilni boj zaznal še ob koncu: poslanec ÖVP Deutschmann je svaril kmečke volilce, češ da hočejo socialisti vpejljati po ponovni zmagi kmečke kolhoze. Deutschmann je prišel od tega sklepa iz citatov knjige, kjer so zapisani pogovori evropskih socialdemokratov Brandta, Palmeja in Kreiskega. Ta knjiga, ki pravzaprav še ni na knjižnem trgu, pa je služila ÖVP kot nadomestilo za „rdečo mačko“. Zadevo o kolhozih pa ni iznašel Deutschmann sam.

(Dalje na 4. strani)

RIJEKA: NAJPOMEMBNEJŠA LUKA

● Za avstrijsko pomorsko trgovino je Rijeka najpomembnejša luka. Tako je avstrijska delegacija pri zadnjih razgovorih kontaktnega komiteja za morska pristanišča — Rijeka-Koper zaprosila, naj bi Avstriji dovolili posebne tarife, kot ga dobi tudi pri drugih lukah. 49 odstotkov avstrijskega tranzitnega prometa so ali avstrijskega izvora ali namenjeni za Avstrijo. To odgovarja 16 odstotkom blagovnega prometa luke Rijeka. Samo v lanskem letu se je povišal avstrijski promet za 55,4 odstotkov.

PORTUGALSKA: VOJAKI SO ZASEDLI RADIJSKE POSTAJE

● V odsotnosti državnega predsednika Coste Gomesa, ki je bil na Poljskem, je ministrski predsednik Azevedo kot njegov zastopnik pustil, da so vojaške sile zasedle vse radijske in televizijske postaje, „da bi zagotovile odgovorno, pristo in pluralistično poročanje“. Ta ukrep je v prvi vrsti namenjen proti komunistom, ki so doslej obvladali te ustanove in nasploh imele pri informacijah skorajda monopol. Azevedo je dejal, da je ravnal v soglasju z vlado ter revolucionarnim svetom.

Kratke vesti

TELEGRAM SZ OB 26-LETNICI LR KITAJSKE

● Za „normalizacijo“ medsebojnih odnosov se je izrazilo vodstvo Sovjetske zveze Ljudski republiki Kitajski, ki ga je odposlal v telegramu Kremli ob 26. obletnici ustanovitve Ljudske republike Kitajske. To je poročala kitajska tiskovna agencija. Normalizacija medsebojnih odnosov in ponovno spoprijateljstvo ter sodelovanje bi bilo za oba partnerja v interesu, je rečeno v telegramu.

POSTOJANKE ZDA V ŠPANIJI

● Španija in ZDA sta se zedinili glede ameriških postojank na španskem ozemlju. V osnovnih potezah je ta sporazum že izdelan in predvideva pravzaprav še boljši strateški položaj ZDA pred vrati Portugalske. Španski zunanji minister Cortina Mauri je dejal po pogajanjih z ameriškim zunanjim ministrom Kissingerjem, da bodo skušali fiksirati še razne detajle. Dosedanji sporazum, ki je dovoljeval Amerikancem bazo za brodovje ter dve letalski bazi, je potekel 26. septembra. Amerikanci pa so napravili vendarle dobro kupčijo: odškodnina za uporabo postojank je zelo nizka. Nedvomno je ameriški molk ob zadnjih smrtnih obsodbah španskih protivostojstov zelo pritiskal na ceno.

ŠPANIJA: PONOVO TRIJE POLICAJI

● Francov režim je še enkrat zbral svoje moči: z množičnimi demonstracijami je hotel — pač znak trme — dokazati, da se za zunanji svet izven Španije ter za njegove proteste ne zmenja. Zbralo se je vendar več stotisoč ljudi — manj kot zadnja mobilizacija, bolj kot izraz terorja na prebivalce v Španiji. Franco sam je imel kratek nagovor, kjer je izrazil španski ponos napram drugemu svetu ter dejal, da bo ponosna Španija kljubovala vsem protestom ostalega sveta. Protifašisti pa so izrabili to priliko ter ob določeni uri napadli neprikljubno policijo. Rezultat: trije mrtvi.

... TER ŠE NADALJNI TRIJE

● Potem ko so trije španski policaji odstranili neko nacionalno zastavo Baskov, je eksplodirala v njihovem vozilu mina, ki jih je usmrtila. S tem je število policajev, ki so prišli ob življenje od začetka tega leta, naraslo na 17. Šest žrtev v najkrajšem času pa pomeni bumerang za Francovo zakonodajo: kratko pred vrsto procesov je izdala Francova vlada odredbo, ki predvideva hiter vojaški postopek za tiste, ki so osumljeni, da so ubili policaje.

KITAJSKA HVALI JUGOSLAVIJO

● Jugoslovanski ministrski predsednik Džemel Bijedić je v ponedeljek došel na oficialen obisk Ljudske republike Kitajske. Kitajski časopisi so široko poročali o tem dogodku in predvsem podčrtali jugoslovansko voljo za ohranitev neodvisnosti. S tem je indirektno bila mišljena neodvisnost od Sovjetske zveze. Kremlju je ta obisk seveda trn v peti. Kot poročajo agencije, je sovjetski poslanik v Pekingu skupno z nekaterimi zastopniki drugih držav varšavskega pakta zapustil iz protesta banket, ki so ga priredili na čast Bijedića. Podpredsednik kitajske vlade Teng Hsiaoping je namreč govoril o „super-sili“, ki najbolj pridiga mir, ki pa pomeni največjo nevarnost za mir. Ne da bi jo imenoval, je mislil Sovjetsko zvezo.

Mejni sporazum med Italijo in Jugoslavijo

V petek zvečer je italijanska poslanska zbornica z veliko večino podprla vladno pobudo za sklenitev sporazuma z Jugoslavijo. Od 400 prisotnih poslancev je 349 glasovalo za sporazum, medtem ko jih je bilo proti le 51. Pred začetkom glasovanja je ponovno govoril zunanji minister Mariano Rumor, nato pa so predstavniki političnih strank še enkrat pojasnili stališča, zaradi katerih so se stranke „ustavnega loka“ odločile za vladni predlog oziroma proti njemu.

Potem, ko je naštel pozitivne odmeve v svetu, je Mariano Rumor v svojem govoru znova poudaril, da za nerealistično ohranjanje sedanjega statusa quo ni druge realistične alternative kakor reševati to boleče vprašanje v „novem vzdušju“, ki se uveljavlja v svetu, to je, letovati se teh problemov v širšem, evropskem kontekstu. „Toda to novo vzdušje ne more ostati abstraktna želja. Treba ga je ustvariti, to pa se lahko stori le, če se ustvarijo razmere, ki bodo omogočile preiti preko vzrokov sedanjih nasprotij, tako da se poudarja tisto, kar zblizuje in odpira perspektive,“ je dejal Rumor.

Rumor je znova utemeljil vladni korak nekako takole: namesto praznih upov, smo odprli nove perspektive, in sicer, da bo v srednji Evropi Trst dobil tisto mesto, ki ga sedaj nima. Trst je označil za „italijansko mesto“, ki je hkrati „najbolj različno od drugih italijanskih mest“.

Potem je Rumor odgovarjal tistim, ki so očitali vladi „prodajo“ bivše cone B, rekoč, da v mednarodnem prostoru niso vsi strokovnjaki za mednarodno pravo podpirali italijanske teze o suverenosti nad bivšo cono B, Francija, Britanija in ZDA pa da so ob podpisu londonskega memoranduma dale jasno vedeti da ne bodo podpirale nobene strani, ki bi skušala uveljaviti svojo suverenost tudi nad drugo cono. „Mahati s pravico do suverenosti logično pomeni, da ob-

staja tudi namera, nekega dne to pravico uresničiti. Toda kako to uresničiti? Prav gotovo ne s privolitvijo partnerja na nasprotni strani, ki je prepričan, da je s svojo nenehno prisotnostjo, najprej vojaško, potem pa civilno, pridobil popolno suverenost nad to cono,“ je dejal Rumor in znova opozoril, da je italijansko poudarjanje juridične suverenosti nad bivšo cono B budilo nezaupanje na jugoslovanski strani, kar je vodilo do številnih kriznih momentov v medsebojnih odnosih, s čimer so bili ogroženi številni interesi, skupni Italiji in Jugoslaviji.

Ko je podrobno znova razčlenil bodoči sporazum, je zunanji minister Rumor dejal: „Očitno je, da predvideni sporazum ne sodi izključno v okvir odnosov med dvema državama, marveč ga je treba postaviti v širši prostor, kar dokazujejo številni ugodni komentarji

po svetu. Za nas gre v tem trenutku za odločitev, ki je skladna s temeljnimi linijami zunanje politike demokratične Italije,“ je končal Mariano Rumor in pozval poslansko zbornico, naj odobri vladno pobudo.

Neofašistični poslanec de Marzio je ponovil stališča stranke desnice, ki se je znašla v tej razpravi popolnoma osamljena. Neofašistični poslanci so tudi na popoldanskem zasedanju skušali prekinjati razpravo z medklici, po končanem glasovanju pa jih je predsednik poslanske zbornice Pertini zavrnil z ogorčenim klicem: „Italija ni vaša!“

Glasovanje o vladni platformi je bilo na zahtevo „misinov“ javno. Razen „misinov“ je proti vladnemu sporazumu z Jugoslavijo glasovalo sedem poslancev: trije krščanski demokrati, dva liberalca in en neodvisni poslanec.

Dr. Apovnik v galeriji Hildebrand

„Razstava likovnih del mladjevcv je zelo razveseljiv dogodek v našem ne ravno s cvetjem posutem kulturnem življenju. Ta dogodek lahko primerjamo z izidom prve številke mladja — literarne revije — pred 15 leti. Tedaj smo revijo z veseljem pozdravili, obenem pa smo se bali, da ne bi po izidu prvih številki zamrla. Danes lahko beremo 19. številko mladja, ki je pravkar izšla in naša radovednost, kaj bo pisalo 20. mladje, je že danes velika. Težavna, a vendar uspešna pot literarne revije mladje nas potrjuje v upanju, da bo tudi mladjevski krog likovnih umetnikov življal svoje življenje in dobil trdnjše konture. Gotovo ne v smislu nekakšne umetniške šole ali homogene skupine; ker za to pač pogoji niso dani, pač pa v smislu med seboj povezanih avtonomnih likovnih ustvarjalcev, ki imajo mimo vseh razlik v likovni izobrazbi in umet-

niških prijemih marsikaj skupnega: imajo isti narodnostni in zelo podoben socialni izvor, v njihovem umetniškem ustvarjanju, ki ga moremo pojmovati kot iskanje resnice v sebi, v svetu in v odnosu do družbe, je ta resnica neločljiv del umetnikove osebnosti. Del, katerega se zaveda. To pa je bistveno, kajti skrivati, zatajevati tako važno komponento osebnosti, kot je narodnostni izvor, pomeni zavirati ali celo preprečiti rast in razvoj vsake osebnosti, posebno pa še umetniške. Ni zgolj slučaj, da opažamo pri tistih, ki mislijo, da je pot zatajevanja uspešna, pogosto pomanjkanje kreativnosti v svetu kulture.

Vam, dragi mladjevci, želim mnogo uspeha pri Vašem ustvarjanju.

Klubu mladje čestitam k tej razstavi in želim, da bi jo uspel uprizoriti tudi v drugih krajih, predvsem pa, da ta razstava mladjevcv ne bi ostala edinala!

Odmevi na izid državnozbornih volitev 5. oktobra '75

Pod naslovom „Nicht in den Sack lügen“ je zapisal glavni urednik „Volkszeitung“ Walter Raming v glasilu koroške ÖVP docela v slogu Tausa, ki je vzel odgovornost za izgubljene volitve nase:

Es wäre ein naiver Selbstbetrug, wenn nun auf Bundesebene sich die ÖVP einer Illusion über ihre Situation hingeben wollte. Sie ist im Abrutschen — und das seit 1959. Vergessen darf auch nicht werden, daß die Volkspartei vom alten Wahlrecht begünstigt gewesen ist. Das Wahlergebnis von 1966 — es führte zur absoluten Mehrheit der Volkspartei — war auf die Olah-Krise in der SPÖ zurückzuführen...

Durch die rasche Wachablöse wurde bewiesen, wie einig und geschlossen die Volkspartei reagieren kann. Aus dieser überzeugenden Momentaktion muß ein Langzeitverhalten werden.

Nein, lügen wir uns nicht in den Sack. Es stimmt einfach manches nicht mehr, um die ÖVP überzeugend genug einer wachsenden Arbeitnehmerschaft zu präsentieren. Die Endideologisierung forderte ihren Preis, soziologische Verschiebungen (Schrumpfen der Landwirtschaft und des Gewerbes, Anwachsens der Arbeitnehmerschaft) führten zum Stagnieren des Stammwähleranteiles. Aber es gibt noch eine Reihe anderer Gründe. Etwa die Tatsache, daß es in Wien und auch in anderen Bundesländern keine Parteipresse gibt, da und dort die Organisation und das mittlere Management durchforstet gehörten und vieles andere mehr.

Seit April 1970 hat Kreisky allein regiert, staatspolitisch und wirtschaftlich Fehler gemacht, die Inflation in Galopp gebracht — und trotzdem hat das seiner Partei kaum geschadet.

Die neue ÖVP-Führung — Taus und Busek — wird mit Kühle und Härte an die Arbeit gehen müssen — nach innen und außen — wenn Österreich nicht jenes Schicksal

erfahren sollte, von dem Spötter jetzt schon sagen: Im Jahr 2000 treten die Sozialisten erst ab.

„Es war eine Kreisky-Wahl“ je povzel Fritz Csoklich v „Kleine Zeitung“ izid parlamentarnih volitev. Takole piše:

Noch viel besser für die SP, als selbst Optimisten in der Sozialistischen Partei voraussagten, noch schlechter für die VP, als Pessimisten in der Volkspartei meinten: So überraschend ist die gestrige Wahl ausgefallen. Tatsächlich sah kaum jemand voraus, daß das Rekordergebnis des Jahres 1971 von der SPÖ noch übertroffen werden könnte. Kreisky, in ausländischen Zeitungen als „Wiener Wunderkanzler“ gefeiert, machte es möglich.

Mit diesem Wahlsieg erreicht Kreisky zweifellos einen weiteren Gipfel seiner Popularität. Ihm kommt zugute, daß er nun schon seit einem Vierteljahrhundert im Vordergrund der österreichischen Politik steht. Er ist der letzte Überlebende der „Staatsvertrag-Unterzeichner“. Er ist jener Mann, der in den Jahren der ÖVP-Alleinregierung seine Partei aus arger Zerrissenheit zum Wahlsieg und dann zur absoluten Mehrheit geführt hat, und wußte sich internationales Ansehen zu verschaffen. Vor allem aber deckt er durch die vielen Facetten seiner Persönlichkeit ein breites Spektrum verschiedenartiger Ansichten und Meinungen ab, das über den Bereich der Sozialistischen Partei weit hinausgeht.

In diesem Sinn kann man gewiß von Kreisky-Wahlen sprechen, die da geschlagen wurden. Und wenn man nur bedenkt, in welcher geschickter Weise Kreisky gerade in den letzten Tagen der Spanien-Proteste und der Straßendemonstrationen in Wien agierte, dann wird klar, warum er bis weit hinein in die sogenannten bürgerlichen Kreise eine beträchtliche Anziehungskraft besitzt.

„Sieg ohne Übermut“ naj bi bila po Manfredu Scheuchu, glavnemu uredniku osrednjega glasila SPÖ, „Arbeiter-Zeitung“, zmaga pri zadnjih volitvah. Übermutig — objesten pa je bil že njegov uvodnik, posebno še zaključek:

Österreichs Sozialdemokraten stehen mit diesem Ergebnis, international gesehen, an der Spitze der Erfolge sozialdemokratischer Parteien in ganz Westeuropa.

Der Wahlerfolg erhält fast den Charakter eines Triumphs, wenn man bedenkt, daß es keineswegs nur die „Abnützungerscheinungen“, die ein immerhin fünfjähriges Regieren hätten begleiten können, waren, gegen welche die Sozialisten anzukämpfen hatten. Ihnen stand auch als Hauptgegner eine Partei gegenüber, die den Wahlkampf zu einer gigantischen Materialschlacht werden ließ und die gerade dadurch, daß sie durch den Unfall Dr. Schleinzer zur Wahl einer neuen Führungsgarnitur gezwungen war, bei einem großen Teil der Medien einen Publizitäts- und Sympathievorschub erhielt.

Allerdings hatte es der Spitzenkandidat der großen Oppositionspartei zugegebenermaßen von Anfang an schwer, hätte es auch schwer gehabt, wenn er sich nicht selbst so viele Eigengoals geschossen hätte. Denn ihm stand Bruno Kreisky gegenüber, ein Mann, der durch die Arbeit, die er für Österreichs Menschen im Land und Österreichs Ansehen in der Welt geleistet hat, heute praktisch zu einer Verkörperung dieser Zweiten Republik, wie sie heute ist — und wie sie morgen sein wird! — geworden ist. Und ihm zur Seite stand ein bewährtes Team von Politikern, für das die Gegenseite nur sehr schwächliche Alternativen aufbringen konnte.

... Wie der Demokratie, so aber fühlen sich die Sozialdemokraten (op. ur.) auch einem Sozialismus verpflichtet, der mit der ständigen Erweiterung der demokratischen Forderungen der Freiheit und Gleichheit zusammenfällt und in der Praxis sehr konkrete Dinge — allem voran den Arbeitsplatz — sichert. Wenn es gelingt, den arbeitenden Menschen in diesem Land — auch jenen, die die SPÖ heute noch nicht gewählt haben — diese Sicherheit zu geben, dann werden dem 5. Oktober 1975 nicht nur vier, sondern viele weitere Jahre sozialdemokratischen Regierens folgen.

Zmago pri državnozbornih volitvah tudi Thomas Chorgherr v dunajski „Die Presse“ pripisuje Kreiskemu in ne SPÖ. „Kreisky wird ein Zustand“ suho ugotavlja Chorgherr in variirani vprašanju „Kreisky, wer sonst?“ v periodu po 1979 — „Kreisky, wer dann?“:

Die Wahlpropaganda der SPÖ, zugeschnitten einzig und allein auf den politischen Künstler Bruno Kreisky, hat ein weiteres Mal ihre Wirkung nicht verfehlt. Weil sie wohl auf die Mentalität des Österreicher von 1975 offenbar besser zugeschnitten war? Daß es nicht schlechter werden sollte, daß es zu Hause doch am schönsten sei (in den Armen, unter den Fittichen des großen Bruno), daß Sicherheit und eine gute Zukunft Inbegriff der Wünsche seien — alles das hat also gewirkt. Daß in Wien wieder ein Gutteil der Wähler daheim geblieben ist, rundet das Bild. Man kennt in der Löwenstraße seine Pappenheimer — und die der Volkspartei.

Die ÖVP wieder war zweifellos behindert durch das, was ihr Generalsekretär am Sonntagabend treffend als entscheidendes Handikap schilderte: Hundert Mona-

ten Kreisky seien zwei Monate Taus-Busek gegenübergestanden. In acht Wochen läßt sich eine Großpartei nicht ummodellieren, ein Team nicht leicht zum politischen Verkaufsschlager aufbauen. Da bleibt man lieber beim alten, liebgewordenen Modell. Der Wahlkampagne der ÖVP hat zudem eine gewisse Schizophrenie innegewohnt: Sie hat sich selbst gelähmt, weil sie einerseits für Zusammenarbeit plädierte, andererseits den Gegner angehen mußte, dieses aber nur con sordino tun konnte, da man ja erklärendermaßen nachher kooperieren wollte.

Und vor allem dem sozialistischen Versprechen von der Vollbeschäftigung, die von ihr unter allen Umständen gewahrt werden würde, ist von der Volkspartei nichts Entsprechendes entgegengesetzt worden. Je ernster die ÖVP die Wirtschaftslage schilderte, desto mehr schlug dies — heute ist man eben klüger als gestern — offenbar für die SPÖ zu Buche. Weil man im Fluß nicht gern die Rösser wechselt?

Ja, und dann ist da noch immer die alte Taubenschlag-Regel: Wo Tauben sind, fliegen Tauben zu. Man kann sie auch Gefälligkeitssozialisten nennen, Wähler, die meinen, in Zeiten der Gefälligkeitsdemokratie und des Gefälligkeitssozialismus müsse man eben sehen, wie man es sich richte. Also wählt man Kreisky und ist — Gott bewahre — deshalb noch lange kein Sozialdemokrat. Kreisky — wer sonst? Die Frage, bezogen auf die SPÖ, bleibt, leicht variiert, auch nach dem 5. Oktober offen: Kreisky, wer dann?

Und die SPÖ? Sie wird das Vertrauen zu rechtfertigen haben, daß die Mehrheit in Kreisky und sein Wahlprogramm setzte. In ihm stand nichts von einer sozialistischen Republik. Dennoch gibt es Leute, die fürchten, man werde bald in einer leben.

Gerhard Neureiter pa je v „Salzburger Nachrichten“ menil, da Kreisky sam ni odločil volitve, da ljudstvo ni volilo le Kreiskega, ampak se vsaj socializmu niso mogli izogniti:

Es wäre aber zu einfach, nur

VELJAVNOST DRŽAVNE POGODBE

Marsikateri naši sodobniki pravijo, državna pogodba, kaj pa je to? Določbe te pogodbe bomo izpolnjevali, kar je nam všeč. Drugo pa ne, z očesnim mežikanjem, razume se. Drugi se izrazi jasneje, da je baje nujno nekatere določbe treba revidirati, ker niso našemu času primerne. Sicer je prepovedana nacistična stranka in vsako delovanje za njo, pa to jim nič ne škoduje. Zbirajo se stari Tevtonci pod drugim imenom v raznih skupinah in krogih, kjer praznujejo slavno preteklost, sprva skrivaj, sedaj pa javno. Pa marsikateri grede dalje, ko so našli za državno pogodbo drugo ime, namreč Dunajski diktat, kakor smo to brali na nekem lepaku gotovih dunajskih študentov. Diktat, torej prepoved priključenja k rajhu in vsakega delovanja v velenemškem duhu, to je za njih obremenitev, brez svobode. Reakcije ni bilo od strank in ne od pravosodne oblasti, povsod imajo svoje zaščitnike. Ampak, državna pogodba je mednarodnopravno veljavna, ker tisti, ki so jo podpisali s strani naše dežele, so bili v svobodnih volitvah izvoljeni in so podpisali brez siljenja. Seveda niso morali, v tem slučaju bi ostali zavezniki v naši deželi in Avstrija bi ostala deljena v cone. Da smo dosegli svobodo in da ni razdeljena Avstrija v dve državi kot danes Nemčija,

seiner Person den Erfolg zuzuschreiben und die SPÖ davon auszuklammern. Kreisky hat mit seinem Kabinett vier Jahre lang auf der Basis des SPÖ-Parteiprogramms regiert und es käme einer Beleidigung des Wählers gleich, ihm zu unterstellen, daß er das bei der Stimmabgabe gestern nicht gewußt hätte. Die Mehrheit der Österreicher wünschte sich also gestern den sozialdemokratischen Kurs, zumindest hat sie ihn in Kauf genommen.

Für die Österreichische Volkspartei mit ihrem neuen Führungsduo Josef Taus und Erhard Busek bedeutet das gestrige Ergebnis eine herbe Enttäuschung. Es war für die Partei schwer, nach dem Tode Karl Schleinzer in zwei Monaten den neuen Kanzlerkandidaten aufzubauen, darin ist aber nicht die Ursache für die gestrige Niederlage — so ist zweifellos das Ergebnis zu sehen — zu suchen. Die Volkspartei befindet sich in einer strukturellen Krise. Sie hat in den letzten Jahren viel an ideologischer Basis aufgegeben und manches an soziologischer Basis (wenig Bauern und Gewerbetreibende) eingebüßt. Das mußte sich in Wählerstimmen auswirken. Der Taus-Effekt für diese Wahl kam zweifellos zu spät, der junge Parteiobmann wird aber durchaus in der Lage sein, der Volkspartei in den nächsten Jahren eine stärkere ideologische Basis zu geben und damit ihre Aussichten zu verbessern.

Was die Kommunisten anlangt, so war die Entscheidung des österreichischen Wählers unmißverständlich. Diese Partei ist bedeutungslos.

„Salzburger Nachrichten“ tudi ugotavlja, da so koroški Slovenci sledili pozivu osrednjih organizacij in niso volili:

Bemerkenswert am Kärntner Ergebnis ist vor allem, daß offensichtlich die meisten Angehörigen der slowenischen Minderheit dem Aufruf ihrer Funktionäre gefolgt sind, Wahlenthaltung zu üben. Dies geht daraus hervor, daß weder die ÖVP noch die KPÖ Anteilzuwächse erringen konnten.

Observer

SODBA JE IZREČENA

Z vznemirjenjem smo brali v Tedniku sodbo proti dr. Sienčniku. Še bolj čudna je bila utemeljitev sodbe, in med črtami tenor tega obzvoženja. Javna difamacija antinacistov je pri nas že daleč napredovala, s tem bomo pogosto konfrontirani, ker ni nenavadno. Vsak človek, ki je bil zaprt v taboriščih, ki je bil obsojen na smrt, tudi vsak Žid ali Čeh in Slovenec ali kdo drug, nosi na sebi žig brezčastnosti, popolno avtomatično. Dr. Sienčnik je izrekel tiste besede pred 27 leti, mnogo časa je minilo. Vemo, kako so se zagovarjali vojni zločinci pred sodiščem, ne spominjajo se, ker je minilo mnogo let od tedaj. Morali so izpolniti svojo dolžnost, bili so le majhni pomagači in še več, pravijo. Brž ko so med seboj, brez ovire pripovedu-

(Dalje na 4. strani)

Zdrava, Matka Poljske!

(2. nadaljevanje in konec)

Vendar Krakowa ni videl, kdor ni bil na Wawelu. Na tem griču je bil sedež legendarnega kneza Kraka, od katerega ima mesto svoje ime. Na Wawelu se je od leta 1076 dalje vršilo kronanje poljskih kraljev, na njem so si le-ti zgradili svoj kraljevi grad. Na Wawelu stoji škofovska katedrala, v sedanji razkošni obliki zgrajena leta 1364. Toliko važnih objektov ne videti, ko smo že v Krakowu, bi bilo neodgovorno. Zato smo rajši volili riziko nekoliko zakasnelega odhoda in dolge nočne vožnje ter zelo pozne večerje na Gradiščanskem, kamor je bilo treba priti še ta dan. A te odločitve nismo obžalovali. Kajti pod sijajnim vodstvom strokovnjaka za umetnostno zgodovino smo spoznali glavne znamenitosti Wawela: kraljevi dvorec sicer samo od zunaj, ker bi morali na odprtje čakati do opoldne, zato pa tem temeljiteje bogato in krasno notranjščino katedrale z oltarjem in grobom sv. škofa Stanislava, ki ga je leta 1079 umoril kralj Boleslaw Chrobry, osojski mutec. Posebno pozornost je zbujal sarkofag svetniške kraljice Jadvice, katere kanonizacijo vsak čas pričakujejo in katere lepi kip iz belega marmorja vsak dan krasi sveže cvetje, ki ga svoji ljubljenci trosi študirajoča mladina. Katedrala je bila hkrati mavzolej poljskih kraljev. Obisk njihovih grobnic pod cerkvijo je

hkrati spoštljiv sprehod skozi najveličastnejši del poljske zgodovine. Med kralji pa počiva tudi novoustanovitelj poljske države po prvi svetovni vojni, maršal Pilsudsky.

Utrujeni, a zadovoljni smo na parkišču ob Visli zasedli avtobus ter krenili proti domu. Vmes pa nas je še čakala po dveurna mejna kontrola v Cieszynu in Bratislavi.

DOM V TINJAH

bo priredil tudi v septembru 1976 potovanje na Poljsko:

Oswiecim (Auschwitz),
Czenstochowo in Krakow.

A tudi ta je minila in niti ni skalila razpoloženja. Celo poživila ga je, ko nam je bratislavski vitez skoraj ugrabil našo mlado vodnico Sonjo. Kot v pravljici je končno le ni ugrabil in smo olajšani lahko nadaljevali svojo pot do Štritofa (Trausdorf) na Gradiščanskem, kjer sta nam mlada gostilničarja še ob pol treh zjutraj postregla z okusno, svežo, zelo izdatno večerjo. Ob petelinem petju smo legli spat, po nekaj urah krepkega spanja pa smo pohiteli preko Pake domov, polni lepih spominov in hvaležni vsem, ki so nam omogočili to nepozabno potovanje k severnim Slovanom. LKH

Mladjevski umetniki pred nemško javnostjo

PRIREDTVÉ

V soboto zvečer je bila v galeriji Hildebrand v Celovcu otvoritev razstave mladjevcev, prve razstave te vrste. Ta razstava pomeni poizkus, vse mlade umetnike slovenske narodne skupnosti na Koroškem spraviti na skupinsko razstavo, hkrati pa tudi njih predstavitev nemški publiki na Koroškem. Ob otvoritvi se je zbralo v galeriji poleg umetnikov, funkcionarjev galerije, tudi izredno veliko število pozorne publike. V imenu galerije je spregovoril dr. Hellwig Valentin in pozdravil iniciativo mladjevcev. Kratek nagovor v obeh deželnih jeziki je imel uradnik kulturnega oddelka pri koroški deželni vladi dr. Pavel Apovnik (njegova izvajanja objavljamo na drugem mestu).

S svojimi eksponati so udeleženi na razstavi: Ernst Arbeitstein, živi kot natak na Koroškem, doma v Gonovecah; Jože Boschitz, študira na akademiji za upodabljanje umetnost na Dunaju, doma iz Metlove; Hubert Greiner, doma iz Globasnice, zdravnik na Dunaju; Gustav Januš, besedni in likovni umetnik, doma iz Sel, živi v Področici kot učitelj; Valentin Oman, po študiju na akademiji za uporabno umetnost, trenutno najbolj znani in priznani umetnik iz mladjevskega kroga, doma iz Štebna pri Malošah; Jože Stefan, po poklicu pleskar, doma s Komlja, živi na Humcu; Rihard Vakaj, arhitekt na Dunaju, ter Zorka Weiss, ki deluje po študiju na akademiji za upodabljanje umetnost kot učiteljica v Celovcu.

Paleta razstavljenih del je zelo široka: od Arbeitsteinovih brezobraznih figur sredi pokrajine južne Koroške, Greinerjeve pokrajine v okolici Globasnice, Stefanovih dreves, impresij Weissove, grafik Omana in Boschitza, ter Vakajevih plastik vse tja do Januševih mobilnih elementov, fiksiiranih na ploščo.

Ob priliki razstave je izdal klub „mladje“ tudi poseben katalog, kjer ocenjuje grafik in literat E. A. Richter (urednik „Wespennesta“) mladjevske likovne ustvarjalce. Tudi avtorji so na kratko predstavljani. Dr. Janko Zerzer pa je napisal katalogu naslednjo spremno besedo:

„Ko razstavlja skupina slovenskih slikarjev, ki sodijo v krog okoli

„mladja“, se spontano sprašujemo, kako „slovenska“ je umetnost slovenskega umetnika. Če opazujemo umetnostni razvoj v evropskem ali svetovnem merilu, vidimo, da je specifično narodne ali narodno barvane umetnosti zelo malo. Vzrok je pač v tem, da vodi taka fiksiiranost v poenotenje, in tega se umetniki izogibajo, gotovo tudi iz strahu pred folklorističnim pečatom. To seveda velja tudi za

V Šmihelu pri Pliberku se vršijo zadnje priprave posvetitve prezidane cerkve. Od stare farne cerkve je ostal le stolp — in pa prezbiterij, pa tudi ta dva dela sta bila temeljito obnovljena. Celotna prezidava bo stala pet milijonov šilingov. Verniki so po besedah dekana Krista Srienca dokaj radodarni. Na sliki: dekan Kristo Srienc skupno z delavcem pri dovrševanju podlage za desni stranski oltar.

mladjevske slikarje, ki vsak po svoje skušajo uresničiti svoje umetniške predstave, saj niso enotna skupina, temveč več ali manj slučajno okoli „mladja“ zbrani individualisti s popolnoma različnimi izhodišči tako glede izobrazbe kot tudi umetniškega ambianta. Kljub temu pa za vse bolj ali manj veljajo besede, ki jih je napisal Pavel Zdovc o mladjevskih pisateljih, da se je namreč njihova umetnost „do neke mere pomestila, intelektualizirala, postaja manj regionalna, bolj odprta, dobiva ali si nadeva svetovljanski pridih“.

Če torej o značilno slovenskem slikarstvu na Koroškem ne moremo govoriti, se nam ponuja nadalj-

nje vprašanje, kako močno se sploh odraža v njihovi umetnosti svet, v katerem živijo, okolje, ki jih oblikuje ali ki ga morda celo sami sooblikujejo. Tudi na tako vprašanje ne more biti ob vsej heterogenosti umetnikov splošnega odgovora, saj sega njihova umetniška paleta od krepkega realizma do čiste abstrakcije. Morda pa ravno v tem najdemo odgovor na stavljeno vprašanje: kakor je slovenska druž-

Pa še na to vprašanje bi bilo zanimivo ob tej priložnosti najti odgovor: kakšno nalogo vrši slovenski umetnik v svoji družbi oziroma ali jo sploh vrši? Poleg brez dvoma slej ko prej veljavne in pomembne estetske komponente se vedno bolj zavedamo vzgojnega aspekta umetnosti. Kakor se je razširil umetniku pogled na svet, je umetnik občutil krivico in ogroženost, s katero se srečavamo dan za dnev, tako naj tudi gledalec zapusti ožino, s katero se je morda zadovoljil, se odpre vsemu pozitivnemu in se tako izpopolnjuje na poti k toleranci in humanizmu.“

Škocijan: pogreb zdravnika dr. Freunda

Velika množica ljudi, med njimi veliko število nekdanjih pacientov je pospremlilo na zadnji poti daleč naokrog znanega upokojenega zdravnika dr. Franza Freunda na pokopališče v Škocijan. Kot podeželski zdravnik si je znal pridobiti zaupanje domačega prebivalstva, čeprav ni bil domačin: takoj po drugi svetovni vojni je prišel z Dunaja na Koroško.

Bil je sila veren človek, kot zdravnik na podeželju pa se je dejansko izkazal kot zdravnik socialno slabotnejših ljudi. Tako je njegova priljubljenost bila tudi izredno velika. Težka bolezen ga je prisilila, da je stopil zgodaj v pokoj. V njegovi hiši je nastanjena tudi sodobna galerija Freund, ki jo je vodila njegova žena Inge — zdaj vdova.

Dr. Franz Freund pa je bil naklonjen tudi slovenskemu prebivalstvu občine in rad zahajal na slovenske prireditve. Zato ni čuda, da so mu na grobu zapeli pevci Slovenskega prosvetnega društva Vinke Poljanec. Rajni je pred svojo smrtjo izrekel to željo. Na grobu sta spregovorila župnik Koglek in župan Drobesh. Vdovi in žalujočim otrokom izrekamo iskreno sožalje!

DR. REGINALD VOSPERNIK PRI DEŽELNEM GLAVARJU

1. oktobra je deželni glavar Leopold Wagner sprejel podpredsednika FUENS dr. Reginalda Vospernika. V daljšem razgovoru je dr. Vospernik poročal deželnemu glavarju o svoji dejavnosti v tej mednarodni organizaciji narodnostnih skupin.

Kova Küchen

- direktna prodaja k cenam proizvodnje
- tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo
- od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI: PODJERBERG / ST. KATHREIN Pošta Škofiče / Schleffling Telefon 0 42 74 - 29 55 18

SODBA JE IZREČENA

(Nadaljevanje s 3. strani)

jejo s pohvalo, kaj so storili in koliko Židov so umorili. Ampak, pri tistih, ki jim niso všeč, se spominjajo na vse podrobnosti, ne glede minulega časa. Še drugo, bilo jih je precej pred vojno, ki so vedno vrgli blato na samostojnost Avstrije in ki so pripomogli aneksijo Avstrije k Nemčiji in s tem izbrisali Avstrijsko ime iz sveta. Torej, kdo se je več spozabil nad Avstrijo? Gotovi krogi se niso distancirali od svojih besed in še danes se ne distancirajo. Utemeljitev sodbe stoji na majavi podlagi.

Observer

PRAZNIK V SVEČAH

Pred kratkim je akademski kipar France Gorše slavil 78. rojstni dan. Ob tej priliki so mu sveški pevci, pod vodstvom dr. Antona Feiniga, zapeli nekaj pesmi.

Na slavnosti je govoril g. dvorni svetnik dr. Valentin Inzko.

Državnozbornske volitve ...

(Nadaljevanje z 2. strani)

Njegovi koroški strankarski tovariši so vedeli za ta podvig.

Dva dni pred volitvami pa je glasilo SPÖ „Kärntner Tageszeitung“ hotelo očitno zadovoljiti želje po ekspanziji nekaterih koroških duhov. „Karavanke se premikajo proti jugu“, je zapisala na prvi strani; menda naj bi bil to geološki pojav. Koroška je rešena, meja ne le zasigurana: brez da bi bilo treba migati z mezinem, Karavanke same ustrezajo želji tistih, ki varujejo mejo na njih vrhu.

Kdaj bodo tisti mejaši odveč, iz poročila ni bilo možno razbrati.

PLASTIKSACKERL zum Einfrieren und Frischhalten

PLASTIKFOLIEN für Silos und Gemüsebeete bis 9m Breite

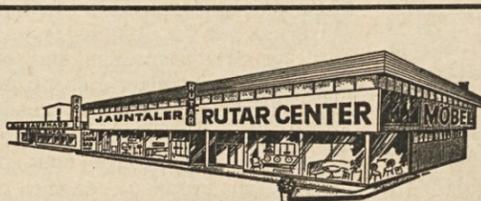
Cellophan-Därme

FRANZ ZIMMERMANN G.m.b.H. 1131 Wien 1131 Wien Hietzinger Hauptstrasse 20

Glutolin-Leim

Funkcionarji galerije Hildebrand pravijo, da ne pomnijo, da bi se kdaj zbralo toliko ljudi na kakšni razstavi, kot jih je bilo v soboto ob otvoritvi mladjevske razstave. Bilo je tudi precej prominente, med njimi generalni konzul Bojan Lubej (levo). Pa tudi v ostalih dneh je galerija zaznala precejšen interes za likovno ustvarjanje koroških Slovencev.

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84358. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Zrelec. — Tiska: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

RUTAR-CENTER

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

- ugodno dobavi
- in hitro na dom
- dostavi

V Novi Gorici odkrili spomenik dr. Tumi

Tudi dr. Henrik Tuma, ena najmarkantnejših osebnosti javnega življenja med goriškimi Slovenci v zadnjih letih prejšnjega stoletja, in prvih desetletjih sedanjega, je našel svoje mesto v Erjavčevem drevoredu v Novi Gorici. Njegov kip stoji na „aleji velikih mož“, poleg kipov Frana Erjavca, dr. Antona Lavriča, Simona Gregorčiča, Andreja Gabrščka. Tudi za ta kip je poskrbel neumorni Klub starih goriških študentov. Kip je zadnje delo slovenskega kiparja Borisa Kalina, ki ga je napravil tik pred svojo smrtjo.

Možati obraz človeka, ki je 48 let svojega življenja preživel na Primorskem, večinoma v Gorici, bo spominjal sedanjega in bodoče rodove, da smo bili Slovenci nekoč v Gorici zelo močni, da je bilo to mesto zares središče močnega slovenskega zaledja, da se je vilo v

Gorici živahno kulturno, politično, družabno življenje ljudi, ki so govorili slovenski jezik.

Glavni govornik, dr. Joža Vilfan, je na otvoritveni svečanosti dejal: „Politična pot dr. Henrika Tume je razumljiva prav kot sproščanje moralne napetosti in intelektualnega poglobljanja, ki označuje njegovo osebnost.“ Zdrževal je svojo borbo za uveljavitev in enakopravnost slovenskega jezika z borbo za socialni napredek naših ljudi. Bil je med propagatorji za slovensko univerzo v Trstu, zahteval je enakopravnost Slovencev v ustvarjanju se jugoslovanski državi.

Še prej je o liku in življenju dr. Henrika Tume v Gorici, v letih pred prvo svetovno vojno, orisal predsednik Kluba starih goriških študentov France Gorkič. Nato pa je o Tumi kot alpinistu govoril predstavnik Planinske zveze Slovenije Tone Strojina, ki je orisal veliko zaslugo, ki jo ima Tuma, ker je dal našim goram in vsemu, kar je v zvezi z gorami, domača slovenska imena, ki so jih nato tudi drugi spoštovali.

Spomenik je odkril Tumov sodobnik in soborec Rudolf Golouh, ki je bil tudi mariborski župan. 90-letni mož je obudil svoje spomine na skupne borbe s Tumo v Gorici in v Trstu in zaključil s besedami: „Nove generacije naj sledijo zgledu patriarhov naše renesanse.“

Tudi član kluba starih goriških Slovencev, prof. Rado Bednarik, iz Gorice, je spregovoril na kratko in obudil nekatere spomine na mlada leta, ko so goriški študentje gledali na svoje veljake s ponosom.

„Fidelio“ v Mestnem gledališču

Pretekli četrtek je bila v celovškem Mestnem gledališču uprizorjena Beethovnova opera „Fidelio“. S to opero je Talija začelo svojo sezono 1975/76.

Vsebinska: Pravzaprav bi Beethovnova opera morala biti naslovljena „Leonora“, saj je tako želel komponist in Fidelio je le ime za Leonoro, ki se preobleče v moškega in gre pomagat ječarju Roccu, da bi bila čim bliže svojemu ljubljenu možu Florestanu, ki že dve leti trpi glad in pomanjkanje v ječi zaradi dona Pizzara, guvernerja španskih državnih ječ, ki se je hotel maščevati nad Florestanom in ga spraviti s poti. Dal je objaviti, da je leta mrtev, toda njegova žena Leonora tega ni verjela. In tako živi Leonora pri Roccu, ječarju, pod isto streho s Florestanom in čaka na ugoden trenutek, da se bo sestala z njim. Vanjo (vanj, ker je preoblečen v Fidelio) se zaljubi Marcellina, Roccova hči. Leonora pa hoče čimprej v ječo k Florestanu. Prilika je kmalu tu. Pizzaru sporoče, da si hoče sam minister ogledati jetnišnico, kar pa ne bi bilo prijetno za Pizzara, zlasti ne v zvezi s Florestanom. Spraviti ga je treba s sveta, in sicer takoj.

Ko Rocco odkloni, da bi usmrtil Florestana, sklene Pizzaro, da ga bo sam. Rocco naj s svojim pomočnikom le izkopije grob v Florestanovi celici. In ko je vse pripravljeno, ko vstopi Pizzaro in hoče zabosti Florestana, se vrže mednju Leonora: kot Florestanova žena brani svojega moža, če treba tudi s pištolo v roki. V tem fanfare naznanijo ministrov prihod:

Po kraljevem ukazu so jetniki pomiloščeni. Minister vesel sprejme prijatelja Florestana, za katerega je bil priččan, da je mrtev, v ječo pa vrže Pizzara. Leonora in Florestan tesno objeta odhajata v svobodo...

Vsa glasba žari od vse skozi genialne ustvarjalnosti in zato bo ostala zmerom zanimiva — zmerom lepa — večna.

Nabito poln avditorij je opero, pevce in zbor sprejel s toplimi ovacijami. B. L.

Gostovanje Opere iz Ljubljane

V okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo bo v torek, 14. oktobra, ob 19.30 gostovala v celovškem Mestnem gledališču Opera slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane.

Ljubljanski umetniki bodo uprizorili opero buffo in treh dejanjih Ermanna Wolf-Ferrarija „ŠTIRI GROBIJANI“.

NA ZBOROVANJU 400 SLAVISTOV

Okrog 400 slavistov iz vse Slovenije se je zbralo v Postojni na slavističnem zborovanju, ki so ga organizirali ob 40-letnici slavističnega društva Slovenije.

Tridnevno delovno srečanje (2. do 4. 10.) je bilo posvečeno uglednemu pisatelju Lojzetu Kraigherju.

Pomemben je bil referat o mladem slovenskem koroškem književniku Florjanu Lipušu, prav tako pa so bili aktualni vsi štirje referati, ki so obravnavali strokovna jezikovna vprašanja.

Na koncu so odkrili spominsko ploščo pisatelju Lojzetu Kraigherju.

- Dentistka dr. Helena Galle, Celovec, Bahnhofstraße 38 B, se je vrnila z dopusta in zopet ordinira.

LEV DETELA:

(6. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

V spremni besedi k Turnškovi prozni knjigi „STOJI NA REBRI GRAD“ beremo med drugim, da je avtor leta 1956 na Rebrci pri Železni Kapli prevzel dušno pastirstvo. „Iz mesta se je pomaknil na deželo med ljudi. Bivanje na starinskem gradu z romantično okolico ga je pobudilo, da je napisal nekaj zgodovinskih literarnih del, iz davne in bližnje preteklosti.“

Naj najprej omenimo „zgodovinsko višarsko povest“ „BOŽJA PLANINA“, ki je izšla kot prva knjiga Slomškove založbe v Celovcu leta 1965. V tej povesti je Turnšek spet oživil staro legendo, ki pripoveduje, zakaj in kako je nastala božja pot na Sv. Višarjah. Ta povest mora biti tudi slovenskemu koroškemu človeku prav blizu, saj so Sv. Višarje ena od najpoglavitejših bližnjih božjih poti. V povesti je pisatelj uporabil tri zgodbe: kmečko življenje z družino pastirčka Runčejevega Pavleja, ki je našel kip; puščavnik Tinaca, ki je kip izrezal; kot tretja zgodba pa se kaže zgodovinski okvir, ki ga napolnjujejo Rudolf Habsburški ter razni slovenski posvetni in cerkveni gospodi. Ta Turnškova ljudska, romantična in idilična povest o možnostih lepega življenja v preprostem svetu, je najprej izhajala v celovski reviji „VERA IN DOM“ leta 1962. Je dokaj prijetno, na svojem področju uspelo delo, ki s svojo navno preprosto neposrednostjo more dopolniti vrst dobrih ljudskih povesti. Zanimivo je videti, kako je pisatelju najbolj uspelo prikazati kmečko življenje, ki ga je pretkal z idiličnimi, a kar se da ljubeznivimi vzorci tedanjih ljudskih

običajev in navezanosti na rod in dom. Turnšku je v tej povesti uspelo prepričljivo prikazati naivni tip mišljenja v srednjem veku. Posebno pa se je tudi znal približati lepota slovenske zemlje. S prepričljivimi potezami nam je odkril lepote koroške dežele, predvsem pa je postavil znameniti romarski poti na Višarje nepozaben spomenik.

Isto leto, namreč 1965, je v Gorici kot druga knjiga Slomškove založbe izšel Turnškov zgodovinski roman „STOJI NA REBRI GRAD“. V njem nam je pisatelj predstavil lep kos Koroške, Kanalsko dolino, Oglej, Gorico in različne vmesne kraje v letu 1334, ko je več Korošcev romalo v Oglej. Pisatelj se je v tem delu pokazal kot marljiv narodopisec, skrbno nam je zapisal ljudske običaje, prslavil je lepoto cerkva in gradov. Vendar pa se ni znal izogniti črno-belemu upodabljanju in močni družbeni nekritičnosti. Tako so romarji več kot dobri, gosposka je bila in bo, tako da je podoba, da se na svetu ne bo nikoli prav nič spremenilo. Kljub neki preprostosti seveda tudi v srednjem veku življenje ni bilo ravno idilično, temveč vse kaj drugega, napeto, polno političnih intrig, socialnih krivic in tudi razbojniškega kriminala, da ne omenimo hudih bolezni, katerih se niso znali obraniti.

Leta 1969 je v Gorici kot sedmo knjigo Slomškove založbe Turnšek izdal roman „NA VIŠARJAH ZVONI“. To je že druga Turnškova knjiga o znameniti božji poti na meji treh držav. Leta 1965 je, kot smo že omenili, namreč v „zgodovinski višarski povesti“ „BOŽJA PLANINA“ opisal kako in zakaj je po legendi nastala tu božja pot. V romanu „NA VIŠARJAH ZVONI“, ki ga je najprej objavil v reviji, je Turnšek vse dogajanje strnil spet na Višarjah, a tokrat v bližnjem času, v juniju 1941.

Medtem ko po svetu divja vojna in so slovenske dežele zasedene s tujimi vojaki, pa kaže pisatelj Sv. Višarje kot nekakšno zatišno idilo. Osrednja oseba v knjigi je višarski organist in cerkovnik Bošt. Pisatelj opisuje njegovo

Ob obletnici smrti Hrabroslava Volariča

Med tistimi velikimi Slovenci, ki zaslužijo časten naziv narodnih buditeljev, je nedvomno tudi skladatelj Hrabroslav Volarič. Dne 14. novembra 1863, v hribovskem svetu, v Kobaridu, tam pod ponosnim Krnom se je vsemu slovenskemu narodu rodil deček Andrej-Hrabroslav, ki so mu rojenice nakazale kratko, trnjevo, a vzvišeno pot. Že kot otrok je bil zelo nadarjen, imel je velik čut za melodično in zvočnost. Ob narodni pesmi, ki je tako rekoč zrcalo narodove duše, je začel svoje glasbeno poslanstvo med narodom. „Slajše reči na svetu ni, nego je pesem lepa,“ naj bi mu bil ponavljal že njegov oče, zvest pevec in glasbenik-samouk. Kobariški učitelj Carli, ki je bil med drugim tudi komponist, je nadobudnemu Hrabroslavu dal trdno in dobro glasbeno podlago.

Kakor pojemo radi vsi Slovenci, tako je tudi Volaričeva duša rada pela, da je moral svoje melodije — Bogu in domovini v čast — zaupati notam in papirju. Zaradi pvnosti in naslonitve na narodno motiviko so se njegove pesmi zelo razširile. S pridnim ustvarjanjem je storil mnogo za povzdigo slovenske pesmi.

Umril je, komaj 32 let star, 30. septembra 1895. Torej je pred krat-

kim minilo 80 let od smrti Hrabroslava Volariča. Njegovi podzemski ostanki ležijo na devinskem pokopališču. Klanjamo se pred veličino velikega Slovenca s skrajnega slovenskega zahoda. To je bil mož! Dal Bog, da bi med našim narodom imeli še vedno in v naprej obilo ljubiteljev njegovih lepih in vzpodbudnih pesmi, med katerimi nas prevzame predvsem skladba „Slovenski svet, ti si krasan!“, ki res zasluži, da jo na tem mestu ponovimo in s tem čitateljem osvežimo spomin na prerano umrlega narodnega umetnika.

1. Slovenski svet, ti si krasán,
Ti poln nebeške si milote!
Slovenski svet, ti si krasán,
Ti poln največje si lepote,
Ti biser meni vse zemlje!
2. Slovenski svet, ti si krasán,
Zarés nebó te je ljubilo,
Da te takó je obdarilo,
Kako bi te ne ljubil jaz!
3. V bodočnosti jaz vidim dnove,
Ko težke izgubiš okove;
O Bog, to dobo skoraj daj!
Slovenski svet, krasnejši boš,
Kadar vihar ti zadnji mine;
Ko iznad tebe mrak izgine,
Pourné se ti sreče dan.

Za ženo in dom

Prehrana, vir zdravja

● ZMLETO MESO

Poprečno vsebuje meso 20% beljakovin, 70% vode, malo ali nekaj več maščobe, nekaj ogljikovih hidratov, poleg naštetega pa rudninske snovi, predvsem fosfor, ki sodeluje pri gradnji kosti in vitamin B in B² (B² je zlasti v prašičjem mesu).

Koristno je vedeti, da telo vsrka iz hrane hitro beljakovine in le z malenkostno izgubo. Beljakovine mesa se hitro kvarijo.

Lahkomiselnost vodi gospodinjo ali osebo, ki skrbi za prehrano svojcev ali kogarkoli k uporabi oporečnega mesa.

Uporabljati smemo le meso zdrave

živali, brez vsakih vidnih sprememb — barve, vonja in sluzaste obloge.

Gospodinja želi slab vonj mesa prikriti z različnimi dišavami, češ nato bo užitno. S tem omili samo zunanji znak pokvarjenega mesa, učinek in nevarnost pokvarljivosti pa nista nič manjša.

V navadi je, da meso shranjujemo pred kvarnostjo za naslednji dan takole: hitro ga opečemo, da beljakovine na površini zakrknjejo ali ga samo prevremo. Ob tem postopku smo prepričani, da je meso varno pred vsako okvaro, to pa ne velja. Bakterije razvijajo v notranjosti mesa strupene, proti vročini odporne snovi, ki delujejo kot strupi. Meso moramo dokončno sku-

hati ali speči! Pri uporabi sesekljane ali zmletega mesa moramo biti tudi oprezní. Pri takem mesu ima zrak dostop do najmanjšega delca. Okuženje z bakterijami je tako naglo, da vsebuje 1 gr mesa že ob pričetku kvarjenja nešteto bakterij, ki naraščajo pod ugodnimi prilikami silno hitro.

Vredno je opomniti, da vsaj v topljših mesecih ne kupujemo že zmletega mesa.

Bolje je, da zmeljemo ali sesekljamo meso sami, tik preden ga za pripravo jedi potrebujemo. Ne puščajmo že pripravljenih zrezkov ali drugih jedi iz zmletega mesa v topli kuhinji ali v drugem toplem prostoru, dokler zrezka dokončno ne pripravimo.

Pokvarjenost mesa s posledicami zastrupljenja povzročata težka obolenja, ki ogrožajo življenje.

ljubezensko zgodbo in ob tem prikazuje različne druge osebe v vasi, kako se odločajo za ali proti Hitlerju in Rajhu. Tudi v tem romanu pisatelj ne zasleduje le življenja oseb, temveč je posebno spreten predstavljemalec lepote slovenske zemlje, ki jo prepleta s folklorističnimi prizori, z narodopisjem, običaji, vražami in navadami. V romanu uporablja pisatelj tudi narečje, delno beneško-slovensko, a tudi rezijansko, ko se na Višarjah znajdejo romarji iz Rezije. V roman vpleta pisatelj tudi nekatere politične katoliške ideje, na primer idejo profesorja Lamberta Ehrlicha o državi večne luči in molitve, o tako imenovani Višarski državi. V tem smislu se pisatelj spet kaže kot eden najkonservativnejših slovenskih piscev.

V celovski reviji „DRUŽINA IN DOM“ je leta 1971 izhajala Turnškova povest „ČRNI HANEJ“, od koder je vzeta stavek za knjigo.

„ČRNI HANEJ“ je spet zgodovinska povest, tokrat iz leta 1464. Godi se na Koroškem, središče dogajanja pa je ponosni avguštinski samostan v Dobrli vasi. Glavni junak dela je vitez Manfred iz Podgrada pod Škrbinom. Njegova izvoljenka je prav tako dobra in pobožna Manica iz Podkaniškega ali Obiškega gradu. Nasproti tem dobrim ljudem pa v povesti nastopijo razbojniški graščaki Rebrčani, oče Kozma in sinova Ivan in Krištof. Ti napadajo samostane in potujoče trgovce. Ivan posebno sovraži Manfreda, ki mu je pred časom preprečil oropanje samostana v Dobrli vasi. Ivan zasnuje Manico, ki je v resnici izvoljenka dobrega viteza Manfreda. Maničin oče pa dekle izroči razbojniškemu klativitezu. Manica se upre, zato pa jo oče zapre v grajsko ječo. Črni Hanej, zamazan in črn pomočnik, na Obiškem gradu, odhiti po Manfreda, da bi rešila Manico. Manfred s črnim Hanejem premaga razbojniškega Ivana Rebrškega, končno pa še cesar prežene Rebrčane iz dežele. Manica in Manfred živita srečna sredi številnih otrok, katerim pripoveduje legendarni Črni Hanej pravljice.

PROF. DR. ANTON WUTTE:

27.

Kraji in pokrajine potovanja lanskih maturantov po Jugoslaviji (2. del)

Bela krajina

Tam za Gorjanci je Bela krajina. Ime ima po lepi beli narodni noši iz domačega platna, ki je bila nekoč splošno v rabi; žene so jo nosile še do druge svetovne vojne. Verjetno se je udomačila v dobi, ko je pripadala Bela krajina Hrvatski. Na nasprotni strani Gorjanec jo obdaja Kočevski Rog, on-

tačami, dragami in jamami. Ker pa ni kraških polj in so se tudi potoki in reke povečini ohranili na površju, apnenec verjetno ne sega globoko in je pod njim nepropustni sloj. Zemljepisci imenujejo ta kraški svet „nizek ali plitvi kras“, ki ga vidimo tudi na zahodnem obodu sosednje Karlovske kotline. Med vrtačami in drugimi kraškimi oblikami na površju pa ležijo debele plasti rdeče ali rjavkasto rdeče kraške prsti, ki je je ponekod nekaj metrov. Najlepša je ta pokrajina pomladi, ko se odraža belo cvetje češenj in brskov ter vmesno zelenje od rdečih ploskev prekopane zemlje po vinogradih.

Vinogradništvo omogočajo topla poletja z največjo vročino v Sloveniji in vplivi panonskega podnebja z manj padavin poleti iz velike Panonske kotline na vzhodu, proti kateri je Bela krajina odprta. Zime pa niso prehude, ker varujejo Gorjanci nižavje pred severnimi vetrovi. Prisojno pobočje je pokrito z vinogradi, ravninsko dno pa s polji in pašniki. Več tisoč hektarjev površine pa so zavzemali še do konca druge svetovne vojne tako imenovani „steljniki“. To so povečini hoste redkih brez, ki dajejo le steljo. Ker ni bilo industrije, so bili prebivalci povečini navezani na kmetijstvo. To pa je bilo zelo zastalo in zato so se ljudje izseljevali v Ameriko, Porurje in druga evropska rudarska področja. Njim je posvetil njihov rojak pesnik Oton Župančič eno svojih najlepših pesnitev, *Dumo*. Revni Beli krajini, ki se je tako odlikovala v narodnoosvobodilni vojni, je prišla pomoč po osvoboditvi. Razširili so do tedaj skromno omrežje električnega toka na vso pokrajino. Ustanovili so nekaj manjših podjetij, ki predelejujejo del domačih pridelkov. Pričeli so tudi zboljšavati kmetijstvo: začeli so spreminjati steljnike v sadne plantaže in rodovitna polja, uporabljati umetna gnojila, ustanovljati kmetijske šole in drugo. V Metliki so zgradili veliko moderno

vinso klet in začeli skrbeti za obnovo vinogradov.

Bela krajina je dobro poseljena. Najbolj gosto posejani so zaselki in vasi ob obrobju. V vaseh ob srednjem delu belokranjske Kolpe so se stari običaji najbolj ohranili. Z njimi, s plesi in lepimi narodnimi nošami, nastopajo Belokranjci na folklornih prireditvah. V vaseh okoli Metlike je prebivalstvo mešano z Uskoki ali Vlaha, ki so pribežali nekoč pred Turki. Pravi uskoški vasi sta le Bojanci in Marindol na jugovzhodnem koncu Bele krajine. Vinica, čisto na jugu ob Kolpi, je rojstni kraj pesnika Otona Župančiča, kjer je v njegovi rojstni hiši spominski muzej. Veliko je bilo nekoč tudi gradov v Beli krajini, ker je bila na predstraži proti Ogrom, ki so zasedli Hrvatsko proti koncu 11. stoletja, in od 15. stoletja dalje proti Turkom.

Do 12. stoletja je pripadala Bela krajina Hrvatski, tudi ob dolnji Krki je potekala meja prvotno severno od Gorjanec. Potem pa so jo avstrijski lastniki sosednjih graščin potiskali čimdalje na Hrvatsko dotle, da so si podredili vse Gorjanec. Za časa turških vpadov so na Gorjancih naseljevali srbske Uskoke, ki so bili potem vključeni v avstrijsko Vojno krajino. Iz tega je nastal spor med Kranjsko in Hrvatsko oziroma Avstrijo in Ogrsko za pripadnost Gorjanec k tej ali oni strani, ki je ostal stoletja nerešen. Ker pa je južna stran pogorja imela ves ta čas boljše stike s Hrvatsko in končno tudi hrvatsko upravo, so se pozneje odločili za kompromisno črto meje po slemenu Gorjanec. Tudi na Štajerskem so fevdalni gospodje razširjali področja svojega zemljiškega gospodarstva vedno bolj na hrvatsko ozemlje. Obratno pa so hrvatski fevdalci Frankopani širili svojo oblast iz Primorja in Gorskega Kotara k gornji Kolpi na škodo Kočevskih knezov ter to področje polagoma pritegnili k Hrvatski, poselili pa so ga v glavnem s Slovenci. Tako so nek-

Črnomelj leta 1967. V ospredju vidimo reko Lahinjo v globoko zareznih strugi s strmimi pobočji. V ozadju je Kočevski Rog. Črnomelj je glavno mesto in predvsem upravno ter industrijsko središče Bele krajine.

danji lastniki graščin avstrijskih dežel in Hrvatsko-Ogrske najbolj vplivali na razvoj današnje slovensko-hrvatske meje. K utrditvi te meje pa so veliko prispevali Uskoki, ki so bili povečini Srbi s pravoslavno vero. S tem da so se naselili na robu Hrvatske, se je razlika med prebivalci na hrvatsko-slovenski meji povečala. Posebno veliko se jih je naselilo okrog mest Karlovaca in Ogulina v takratni Vojni krajini kot zaščitnem pasu med

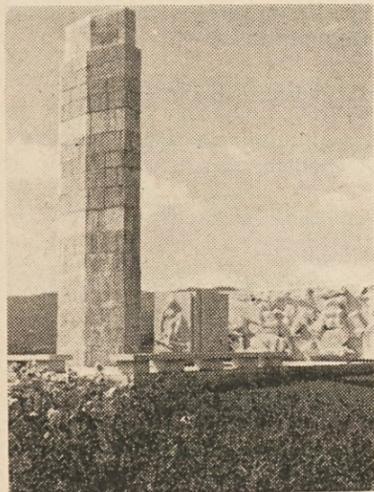
avstrijskimi deželami in Turčijo. Severno od Ogulina sega še danes sklenjeno pravoslavno področje iz Like in Banije do slovenske meje. Tako je razumljivo, da so se Uskoki, ki so se naseljevali tudi med Slovenci, od katerih je veliko pobegnilo pred Turki, naselili v večji množini na Gorjancih in v Beli krajini. So se sicer hitro poslovenili, po veri pa so ostali v Beli krajini pravoslavni še do danes. Od uskoških vasi Bojanci in Marindol je pripadal zadnji do druge svetovne vojne k Hrvatski. Manjše skupine Uskokov so odšle tudi dalje v notranjost Slovenije kot na primer v 16. stoletju na Dravsko polje pri Mariboru, naselili so se tudi na drugih krajih. Sledovi po njih pa so se še do danes ohranili v izrednih priimkih kot na primer Hrovat, Skok, Lah, ki so tudi na Koroškem zelo pogosti, in drugi. Takrat so se naselili hrvatski begunci pred Turki tudi po takratnem zahodnem Ogrskem, današnjem Gradiščanskem. Gradiščanski Hrvati so torej potomci nekdanjih hrvatskih Uskokov.

Edini mesteci v razmeroma majhni Beli krajini sta Metlika in Črnomelj. Metlika je nastala kot postojanka na prometni poti iz Trebenj preko Novega mesta in pre-

(Dalje na 7. strani)

Posebno značilnost dajejo belokranjski pokrajini: steljniki.

Mogočen spomenik NOB na griču nad mestom Črnomeljem spominja na čas, ko je bilo tam v drugi svetovni vojni središče osvobodjenega ozemlja.

stran Kolpe pa nekoliko višji svet na Hrvatskem. Je torej vdorina kakor Krška kotlina; njeno dno pa je valovita ravan. Kakor ob gornji Krki so tekoče vode v dolgih dobah preteklosti tudi to področje razčlenile, tako da se nad ravnino dvigajo nizki hrbti in oble gorice. Največ ravnega je med Črnomeljem, Kolpo in Metliko. Proti jugu skoraj do Vinice sega suho podolje Lahinje. V jugovzhodnem kotu pa je gričevje Veliko Bukovje, ki je zelo zakraselo. Kakor v pokrajini ob gornji Krki, je tudi v Beli krajini ospodje iz mlajšega propustnega apnenca in zato so tla prav tako razjedena z nešteti vr-

JACK LONDON:

31

TRI SRCA

Leoncije je zadržala. Odskočila je od starca in se bežeče stisnila k Francisu, kakor da išče pri njem zaščite.

„Prepričana sem, da se zgodi nekaj groznega,“ je zašepetala prestrašeno. „Ta kraj globoko pod goro sredi carstva mrtvih mi nič kaj ne ugaja. Rada imam sinje nebo, božanje sončnih žarkov in nedoločno morsko gladino. Nekaj strašnega se zgodi tu. Čutim, da se mora zdaj zdaj pripetiti nekaj groznega.“

Medtem ko jo je Francis tolažil in spodbujal, se je kazalec na uri peonove usode pomikal proti zadnji sekundi njegovega življenja. In ko je nesrečnež zbral ves svoj pogum ter posegel z roko v ogromna Chiina usta, je kazalec kazal zadnjo sekundo in ura je odbila. Peon je grozno zakričal, zamahnil z roko in pogledal na tisto točko, kjer je pritekla iz kože kapljica krvi. Progasta glava strupene kače je pokazala svoj jezik, ga zopet skrila in izgnila, kakor da se roga nesrečni žrtvi.

„Strupena kača!“ je vzkliknila Leoncije, ki jo je takoj spoznala.

Tudi peon jo je spoznal. Dobro je vedel, da je smrt od njenega pika neizogibna. V nepopisni grozi je odskočil, stopil v razpoko in izginit. Pogreznil se je v tisti strašni „nič“, ki ga je boginja dolga stoletja skrivala pod svojimi nogami.

Minila je dolga minuta in nihče ni mogel spregovoriti. Naposled se je oglasil stari svečenik.

„Razjezil sem Chio in ubila mi je sina!“

„Neumnost!“ je dejal Francis in spodbujal Leoncijo.

„Vse to je naravno in se dá prav lahko pojasniti. Kaj more

biti bolj naravno, kakor da si je strupena kača izbrala votlino v kamnu za svoje gnezdo? Taka je navada vseh kač. Kaj more biti bolj naravno, kakor da stopi človek, ki ga je pičila kača, korak nazaj? In naposled ni nič čudnega, da je slučajno stopil v razpoko in padel v jamo, ki je bila tik za njim...“

„Potemtakem je pa tudi tole povsem naravno!“ je vzkliknila Leoncije in pokazala na vrelec čiste vode, ki je pritekla iz razpoke in se pognala v zrak kakor vodomet. „Starec ima prav. Skozi kamen in preko kamna uveljavljajo bogovi svojo večno voljo. Svaril je naju, sveti vozli so mu povedali, kaj se bo zgodilo...“

„Lari — fari!“ je odgovoril Francis smeje. „Tu se ne uveljavlja volja bogov, temveč volja starih svečenikov plemena Maya, ki so si izmislili te bogove in vse njihove mahinacije. Nekje spodaj je peonovo telo zadelo ob kamnito ploščo, ki je zadrževala ta potok. Tako je bila podzemnemu vrelcu zopet odprta pot na površje. Vi pa mislite, da je studenec odprl vodni bog, ki čepi globoko nekje pod zemljo in čaka, kdaj mu pridemo pod roke, da nas utopi. Vrelec nima z bogom nič opraviti. Boginja s tako ogromnimi usti je plod bujne človeške domišljije. Take boginje sploh nikoli ni bilo. Božanstvenost je v bistvu isto, kar je lepota. Če so bile sploh kdaj na svetu boginje, so morale biti čudovite. Samo človek si je mogel izmisliti ostudne demone.“

Vrelec je tekkel s tako silo iz zemlje, da jim je segala voda kmalu do kolen.

„Nič ne de,“ je dejal Francis. „Spotoma sem opazil, da so tla jame in rovov nagnjena proti izhodu. Ti stari sinovi plemena Maya so bili izvrstni inženirji. Ko so gradili podzemni labirint, so mislili ne le na poplavo, ampak tudi na odtok vode. Le pogledjte, kako drvi voda proti izhodu.“

„Kje je moj sin?“ je odgovoril starec z vprašanjem. Glas se mu je tresel od žalosti in obupa. „Chia je ubila mojega edinega sina. Zaradi njegove matere sem prekršil zakone plemena Maya in oskrnil svojo čisto kri z nečisto krvjo ženske iz doline. In ker sem grešil zato, da bi mi bogovi

poslali sina, mi je tem dražji. Čemu naj bi se brigal za zaklad? Moj sin je mrtev! Jeza naših bogov je zadela njegovo glavo!“

Tla so bobnela pod pritiskom podzemnega vrelca, ki je valil v jamo vedno večje valove. Voda se je penila in šumela, kar je pričalo, da je pritisk spodnjih plasti zelo velik. Leoncije je prva opazila, da se voda v jami čedalje bolj dviga.

„Sega nam že do kolena,“ je opozorila Francis.

„In čas je, da se umaknemo,“ je pritrdil Francis, ko je naposled tudi sam uvidel, da se bliža nevarnost. „Morda je bilo za odtok vode izvrstno poskrbljeno. Toda kamenje je očitno vodi zagradilo vse izhode. V niže ležečih rovih stoji voda nedvomno višje, kakor tu. Vendar je pa tudi tu že tako narasla, da se lahko bojimo katastrofe. A pot, po kateri smo prišli, je naša edina rešitev. Pojdimo torej, dokler še ni prepozno!“

Leoncije je šla spredaj, Francis je pa prijel starega svečenika za roko in ga vlekel za seboj. Pri vhodu v stranski rov jim je voda segala že čez kolena. Bil je skrajni čas, da uidejo strašni smrti. Naglo so se bližali jami, kjer so stale mumije.

Kar je Leoncije zagledala pred seboj mumijo, ki se je zibala na valovih. Na glavi je imela čelado, telo je bilo zavito v starinski plašč. Leoncije bi se te prikazni ne bila tako prestrašila, zakaj vse mumije je voda podrla in odnašala s seboj. Toda ta mumija se je premikala proti toku, dihala in gledala kakor živa.

Normalna človeška pamet ne prenese pogleda na štiri-sto let staro truplo, ki se potaplja in umira drugič. Leoncije je zakričala, odskočila in planila nazaj, od koder je prišla. Francis se ni tako prestrašil, vendar pa je ta prizor tudi njega pretresel. Umaknil se je Leonciji in potegnil iz žepa samokres. Toda mumija, ki je v vodi srečno našla pod nogami tla, je vzkliknila:

„Ne streljajte! Jaz sem — Torres. Vračam se od izhoda. Nekaj se je zgodilo. Pot je zaprta. Voda stoji višje, kot je

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 12. oktobra: 07.05—07.35 Duhovni nagovor. — Po vaši želji.
PONEDELJEK, 13. oktobra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Iz popolne torbe: Avstralija — 3.

TOREK, 14. oktobra: 09.30—10.00 Revija koroških zborov. — 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Šport. — Vrtljak popevk.

SREDA, 15. oktobra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Minute z... — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 16. oktobra: 13.45—14.45 Celovski radijski dnevnik. — Družinski magazin.

PETEK, 17. oktobra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Glasba za razvedrilo.

SOBOTA, 18. oktobra: 09.45—10.30 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

NEDELJA, 12. 10.: 15.30 Teleobjektiv — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Avstrija v sliki — 19.25 Kristjan v času — 19.50 Šport — 20.15 Kraj dejanja — 21.45 Pogovor — 22.35 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 10.: 9.30 19. stoletje — 10.30 Pižama za dvojico — 18.00 Raji živali — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.50 Ceste San Francisca — 21.35 Glasbena poročila — Veselje ob glasbi — 22.10 Poročila.

TOREK, 14. 10.: 10.00 TV v šoli — 10.30 Junak prerije — 18.00 Schöngruberjevi — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.00 Diapozitiv — 20.55 Sedanost, film — 22.45 Poročila.

SREDA, 15. 10.: 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 TV v šoli — 10.30 Kaj se bo zgodilo jutri, film — 17.00 Teta Walwine — 17.30 Konny in njegovi prijatelji — 18.00 Naslednji, prosim! — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.00 Bog naj nas čuva pred Otom Wagnerjem — 21.00 Svet knjige — 21.30 Waltonsovi — 22.15 Poročila.

ČETRTEK, 16. 10.: 9.30 Organizacija obrata — 10.00 TV v šoli — 10.30 Glas-

vena ljubezenska komedija — 18.00 Farma Follyfoot — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.00 Znanje aktualno — 21.00 Preobrazba, Franz Kafka — 21.50 Montaud poje Preverta — 22.35 Poročila.

PETEK, 17. 10.: 9.30 Umetniške tehnike — 10.00 TV v šoli — 10.30 Parižanke, film — 18.00 Jetsonsovi — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.00 „Glej, kako lepo...“ — 21.10 Družba v Teksasu — 23.00 Poročila.

TV AVSTRIJA

2. PROGRAM

NEDELJA, 12. 10.: 18.30 Festival režiserjev: Joseph Losey (1950) — 19.50 Enciklopedija — 20.15 El Greco, grški slikar v španskem Loledu.

PONEDELJEK, 13. 10.: 17.55 Materija in prostor — 18.25 Angleščina — 19.00 Ludwig van Beethoven — 20.00 Waltonsovi — 20.50 Delianas, film iz Sardinije — 22.10 Šport.

TOREK, 14. 10.: 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 19.00 Skrivnosti severnih voda — 22.00 Iskanje jutrišnjega sveta — 21.30 Šport.

SREDA, 15. 10.: Organizacija podjetja (7) — 18.25 Francoščina — 19.00 Iskanje lastnega tona — 20.00 Trdnjava pade, ljubezen živi! — 22.05 Poročila.

ČETRTEK, 16. 10.: 17.55 Umetniške tehnike — 18.25 Ruščina — 19.00 Od Timurja do Lenina — 19.30 Dalje, dalje — 21.35 Šport.

PETEK, 17. 10.: 17.55 19. stoletje (2) — 18.25 Nemščina (27) — 19.00 Prepevedana cesta — 20.00 Arsene Lupin — 20.50 Boljša televizija: antena — 21.50 Helmut Qualtinger bere.

TV Ljubljana

NEDELJA, 12. 10.: 9.25 Poročila — 9.30 Ch. Bronte: Jane Eyre — 10.20 Otroška matineja — 12.00 Poročila — 18.10 Naši sorodniki — 19.30 TV dnevnik — 20.05 A. Ingolič: Žrtve — 20.40 Islandija ni Koromandija — 5. del — 21.40 Šport.

PONEDELJEK, 13. 10.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.15 Millne: Medvedek Pu — 17.35 M. Voglar: Vrtec na obisku — 18.05 Na sedmi stezi — 18.40 Študij na univerzi

— 19.30 TV dnevnik — 20.05 F. Fuchmann: Ojdpova skrivnost.

TOREK, 14. 10.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 11.20 TV v šoli — 17.40 Afriške živali — 17.50 Brat žita — 18.15 Biseri morja — 19.30 TV dnevnik — 21.05 L. N. Tolstoj: Ana Karenina.

SREDA, 15. 10.: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.25 J. Verne: V 80 dneh okrog sveta — 18.40 Po sledih napredka — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Film: Jenki — 21.40 TV dnevnik.

Kraji in pokrajine potovanja...

(Nadaljevanje s 6. strani)

vala na Gorjancih pri Jugorjih h Kolpi ter počivališče ob vznožju Gorjanec v vlogi tržišča ob prehodu čez Kolpo na Hrvaško in z obrambno vlogo ob meji proti Hrvaški in Ogrski. Že v prazgodovinski dobi je bilo južno od Metlike na griču pri vasi Podzemelj naselje in tam prehod čez Kolpo. Pozneje je nastala Rosalnica med današnjo Metliko in Kolpo sedež župnije s tremi cerkvami. To je bilo prvo metliško naselje. V 13. stoletju so potem v bližini postavili trg, ki so ga imenovali „Novi trg“. Metlika je bila takrat še pokrajinsko ime za vzhodno Belo krajino, ki so ga šele polagoma prenesli na Novi trg. Zgradili so ga na podolgovatem brdu, ki ima z grapo Metliščice na vzhodu pogoje za obrambo proti ogrski Hrvaški. Za časa turških vpadov v 15. stoletju se je njena obrambna naloga še povečala, tedaj je dobila mestne pravice in bila obdana z obzidjem. Kot tržišče pa ga je ovirala bližina Vojne krajine in pozneje tudi Karlovac. V novejši dobi ni mogla postati upravno središče in se razviti zaradi obrobne položaja in je danes le trg za bližnjo okolico za vino, sadje in živino. Že več kot pred desetimi leti se je razvilo tudi nekaj industrije. V gradu je nastanjen Belokranjski muzej z bogatimi zbirkami. Odkar so zgradili novo cesto iz Novega mesta v Karlovac, se ustavljajo v Metliki turisti na poti k Plitvičkim jezerom in dalje na jug proti Sarajevu. Danes šteje mestece okrog 1800 prebivalcev. V Metliki je več vlaških rodbin, katerih predniki so se priselili iz Srbije kot Uskoki.

ČETRTEK, 16. 10.:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.30 Devet let Skomin — 18.20 Mikrobi in ljudje — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Stava, da se spleča? — 21.20 Četrtekovi razgledi: Zbližujejo nas — 21.50 Glasbeni magazin.

PETEK, 17. 10.:

8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.20 Pisani svet — 18.05 Pevski tabor — 18.40 Arhitekt Alto — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Kritična točka — 21.55 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje.

predvsem železne industrije. Danes je Črnomelj prometno vozlišče, ker prihajajo vanj ceste iz sedmih smeri, gospodarsko in upravno središče Bele krajine. Zato se zelo širi in šteje že okrog 4000 prebivalcev. V drugi svetovni vojni je bil po kapitulaciji Italije dne 8. septembra 1943 do konca vojne središče osvobodjenega ozemlja. Na to spominja mogočen spomenik.

Na Belo krajino meji na severozahodu Kočevsko, ki obsega Kočevsko polje in okoliška zakrasela in z gozdom pokrita višavja. Kot njegovi takratni oblastniki so Ortenburžani začeli v 14. stoletju naseljevati tam gornjekoroške in vzhodnotirolske kmete, ki so pričeli krčiti gozdove in obdelovati zemljo. Ker so se zaradi turških ropanj razmere zelo poslabšale, je dovolil leta 1492 cesar Kočevarjem krošnarjenje; krošnarjali so križem srednje Evrope in dospeli celo v Rusijo. V drugi svetovni vojni, ko so Kočevsko okupirali Italijani, so bili na osnovi italijansko-nemške preselitvene pogodbe leta 1941 povečini preseljeni (okrog 12.000) v Posavje in Obsotelje na Štajerskem, kjer naj bi nadomestili v taborišča odgnane domače prebivalstvo. Po drugi svetovni vojni so bili od tam pregnani in živijo danes povečini v Avstriji in v Združenih državah Amerike.

Metlika je predvsem gospodarsko in kulturno središče severnega, pretežno ravnega predela Bele krajine.

odprtina pri vhodu. Skale se rušijo in tramovi so zagostili izhod.

„Pot je vam zaprta v teje smeri,“ je dejal Francis in nameril nanj samokres.

„Zdaj ni časa za prepire!“ je odgovoril Torres. „Vsi smo v nevarnosti in vsem gre enako za glavo. Pozneje, kadar bo čas za to, se lahko tudi prepirava. Zdaj pa pustiva to.“

Francis je omahoval.

„Kaj se je zgodilo z Leoncio?“ je vprašal Torres z očitnim namenom, da bi Francisovo pozornost odvrnil od sebe. „Videl sem, kako je planila nazaj. Morda ji preti nevarnost.“

Francis je pustil Torresa, zgrabil starega svečenika za roko in ga vlekel nazaj v podzemno jamo, kjer sta stala kipa. Torres je šel za njima. Ko ga je Leoncie zagledala, je znova zakričala od strahu.

„Nič se ne bojte, Torres je,“ jo je pomiril Francis. „Tudi jaz sem se ga včasih prestrašil, ko sem ga opazil, kako hodi po vodi. Zdaj vem, da je živ človek, kakor smo mi. Če mu porinem nož v rebra, bo tekla tudi iz njega kri. Čuj, starček! Nam niti na misel ne pride, da bi utonili kakor podgane v pasti. Skrivnosti plemena Maya s tem še niso izčrpane. Preberi svoje vzle in pokaži nam pot iz tega vrazjega brloga.“

„Pot vodi notri, ne pa ven,“ je zamrmral svečenik.

„Nam je pač vseeno, kako se rešimo in izmuznemo iz te pasti. Toda kako priti v notranjost jame?“

„Iz Chiinih ust v Hzatzlovo uho,“ je odgovoril starček.

Naenkrat je Franciscu šinila v glavo čudovita in hkrati strašna misel.

„Torres,“ je dejal, „tam v ustih te kamnite dame je ključ ali nekaj podobnega. Vi ste zelo blizu kipa. Sezite v usta in vzemite ključ.“

Leoncie, ki je takoj razumela, da se Francis hoče kruto maščevati, je zakričala od groze. Torres se za njen krik ni zmenil. Nič hudega sluteč se je do pasu v vodi zazibal proti boginji, rekoč:

„Zelo rad vam ustrezem!“

Tisti hip pa je v Francisovi duši zmagal čut pravičnosti.

„Stojte!“ je vzkliknil in stopil sam h kipu.

In Torres, ki je spočetka začudeno gledal Francis, je kmalu spoznal, kakšna usoda bi ga bila zadela, če bi posegel v Chiina usta.

Francis je začel streljati v kamnita Chiina usta, medtem ko je stari svečenik v strahu ponavljal:

„Bogoskrunstvo! Bogoskrunstvo!“

Nato si je Francis slekel suknjič, z rokavom ovil roko, segel v usta in za rep izvlekel ranjeno kačo. Zavihtel jo je in udaril z njo ob kip, tako da je bila takoj mrtva. Zopet si je ovil z rokavom roko, ker se je bal, da je v skali še več kač, in segel v usta. Iz votline je privlekel košček zlata v obliki ključa, ki se je ujema z odprtino v Hzatzlovem ušesu. Stari svečenik je pokazal s prstom na ključ in Francis ga je vtaknil v uho.

„Pri moji veri, kakor avtomat na železniških postajah, iz katerega smo vlekli čokolado,“ je pripomnil smeje, da je ključ izginil v ušesu. „No, kaj bo pa zdaj? Upajmo, da voda takoj odteče.“

Toda potok je še vedno valil valove iz zemlje. Naenkrat je Torres presenečeno vzkliknil in pokazal na steno, ki se je začela polagoma dvigati.

„To je pot iz jame!“ je vzkliknil Torres.

„Starček pravi, da ta pot vodi v notranjost gore,“ se je oglasil Francis. „Naj bo že kamorkoli, čakati ne smemo več. Nekam že pridemo. Pojdimo!“

Vsi štirje so stopili skoz odprtino, ko je starček naenkrat vzkliknil: „Moj sin!“ in planil nazaj.

Toda del stene se je bil ta čas zopet spustil na svoje prejšnje mesto in starček je komaj še zlezal pod debelo kamnito ploščo, ki se je takoj za njim spustila na tla. Bila je tako spretno izklesana in tako lepo pritnjena, da je povsem zagradila vodi pot. Francis, Torres in Leoncie so bili rešeni, toda ostali so sami, brez svečenika in njegovih vozlov, v katerih je bila rešitev uganke.

Zunaj razen potočka, ki je tekkel ob vznožju, ni bilo ni-

česar, kar bi pričalo o dogodkih v notranjosti gore. Henry in Ricardo sta opazila potok in Henry je dejal:

„Kaj pa je to? Ko sem bil prvič tu, tega potoka še ni bilo.“

„Kmalu je opazil, da se je del skale odtrgal in zavalil v dolino. Obrnil se je k Ricardu, rekoč:

„Tu je bil vhod v podzemlje. Zdaj ga pa nikjer ne vidim. Rad bi vedel, kje sta Francis in Leoncie.“

Kakor na odgovor na to vprašanje je prinesel potok iz podzemlja človeško telo. Henry in Ricardo sta ga potegnili iz vode. Henry je takoj spoznal v njem starega svečenika. Položil ga je na trebuh in nudil utopljenju prvo pomoč.

Šele čez deset minut so se pojavili na starcu znaki življenja. Minilo je še deset minut, preden je odprl oči in presenečeno pogledal okrog.

„Kje sta Francis in Leoncie?“ je vprašal Henry.

„Ni... Nikogar ni...“ je zajecjal starček po špansko.

„Koga ni?“ je zakričal Henry in začel znova tresti starca. Nato je ponovil svoje vprašanje.

„Mojega sina ni. Chia mi je ubila sina, Chia ga je ubila, kakor je ubila tudi vse druge.“

„Koga je ubila? Povejte vendar, koga? Kdo so ti drugje?“

Henry je moral starca dolgo tresti in vpraševati, preden je spravil iz njega naslednji odgovor:

„Bogatega mladega yankija, dobrotnika mojega sina, sovražnika bogatega yankija, ki mu pravijo Torres, in mladenko iz rodbine Solano, ki je kriva vse nesreče. Svaril sem vas. Ženska bi ne smela z nami. Ženske so bile vedno prekletstvo povesod, kjer so se vmešale v moško delo. Njena navzočnost je ujezila Chio, ki je tudi ženska. Chiin jezik je strupena kača. S svojim jezikom je Chia ugriznila mojega sina in ga umorila. Gora je iz svojih nedrij izbruhnila na nas ocean in tako je srdita Chia vse pomorila. Gorje mi. Bogovi so poslali na mojo sivo glavo to zlo, ker sem jih žalil. Gorje mi! In gorje vsakomur, kdor bo iskal svete zaklade, da jih ukrade iz rok bogov plemena Maya! Še nihče ni ušel jezi naših bogov.“ (Dalje prihodnjič)

O razvoju in problematiki slovenskega šolstva na Koroškem

Posvet o slovenskem šolstvu v Italiji, trajal je tri dni (od 25.—27. 9.), je omogočil preglednejšo sliko sedanjega stanja slovenske šole v goriški in tržaški pokrajini in ugotovil nekatere probleme, ki čakajo na rešitev. Tega posveta se je udeležilo najmanj sto šolnikov, staršev in drugih zamajskih Slovencev. Na posvet je bil povabljen tudi naš rojak dr. A v g u š t i n M a l l e, ki je podal slovenskim šolskim strokovnjakom v Italiji pregled razvoja in problematike slovenskega osnovnega oziroma dvojezičnega obveznega šolstva na Koroškem. (Op. ured.).

Dr. Malle je že v začetku svojega referata poudaril, da o „razvoju in problematiki slovenskega osnovnega šolstva na Koroškem ne moremo govoriti, ker takega šolstva ni bilo“.

Malle je nato prikazal zgodovinski razvoj šolstva na Koroškem, začelši z letom 1869, ko so na Koroškem prosvetne oblasti prevzele nadzorstvo nad osnovnim šolstvom in začele polagoma ukinjati zarodke slovenskega osnovnega šolstva, s tako imenovano utrakvistično šolo. Ta šola je namreč prisiljevala slovenskega otroka, da se je učil nemščine, kajti le v prvih dveh letih so otroci smeli uporabljati slovensko kot učni jezik. Edina res slovenska osnovna šola na Koroškem je bila v Št. Rupertu pri Velikovcu, ki so jo vodile šolske sestre, vzdrževala pa jo je Ciril-Metodova družba.

Utrakvistično šolo so koroške oblasti utemeljevale pod pretvezo civilizatoričnih in gospodarskih potreb in nagibov in vse interpelacije slovenskih poslancev v dunajskem parlamentu so morale pod pritiskom političnih krogov nemško-nacionalnega gibanja propasti. Edini smoter te šole pa je bil, da čimprej germanizira šoloobvezne otroke slovenskega materinje jezika. Absolvente gimnazij, učiteljska in univerze pa je prisilila gospodarska in politična situacija, da so se temu prilagajali. Utrakvistično šolo so zagovarjali predvsem tisti krogi, za katere zgodovinar F r a n z W i t t e r ugotavlja, da so v prvi republiki volili stranko Landbunda, to se pravi, da so to bili premožnejši kmetje, vaški trgovci in drugi podeželski mogotci.

Razmere slovenske manjšine na Koroškem so se po plebiscitu po prvi vojni zaostrele. Poskus Slo-

venskega šolskega društva, da bi del slovenskega šolstva na Koroškem obnovilo, je propadel. Njegova pritožba na Društvo narodov je predstavljala poskus internacionalizacije koroškega manjšinskega problema. Deželna oblast pa je obnovilo slovenske šole v Št. Rupertu, Št. Jakobu in v Selah zavirala, nemški interesi pa so imeli prednost pred interesi manjšine. Posameznikom pa, ki so se za slovensko šolstvo odločeneje potegovali, so očitali veleizdajstvo in iredentizem. Pogajanja za kulturno avtonomijo koroških Slovencev so propadla zaradi šolskega vprašanja. Slovenci so bili pripravljeni na dvojno šolsko ureditev na področju južne Koroške, kjer naj bi obstajale ponekod utrakvistične in posebne manjšinske šole. Pogajanja so propadla, ker so koroški Slovenci zahtevali svojo nadzorno oblast nad manjšinskimi šolami.

Že pred priključitvijo Avstrije k nacističnemu tretjemu rajhu, pa je tudi utrakvistična šola začela propadati. To je razumljivo, saj je bilo prav na Koroškem ustanovljeno prvo nacistično učiteljsko društvo ne le v Avstriji, pač pa v vsej „veliki Nemčiji.“ To nam dokazuje, kakšno je bilo razpoloženje med avstrijskimi učitelji in kakšna je mogla torej biti tudi utrakvistična šola.

Če k temu dodamo, da je bilo že pod (monarhijo) ustanovljeno na Koroškem društvo „Deutscher Schulverein Südmark“, ki je z bogatimi finančnimi sredstvi podpiralo potujčevanje slovenskega otroka, je jasno, v kakšnih razmerah je ži-

vel slovenski človek na Koroškem. Razmere pa so se poslabšale, ko je v Avstrijo vkorakal Hitler. Tedaj že ne moremo več govoriti o utrakvističnem šolstvu.

Oboroženi antifašistični boj koroških Slovencev je 1945 rodil velik uspeh, namreč odredbo provizorične koroške deželne vlade z dne 3. oktobra 1945 o novem oblikovanju dvojezičnih ljudskih šol na južnem ozemlju Koroške. Pobudo za to obliko osnovne šole so dali koroški Slovenci sami, tedanji politični dejavniki pa so njihov predlog sprejeli, ker so se dobro zavedali, da ko po vojni ne morejo obnoviti utrakvistične šole in so hkrati računali, da jim bo nova šolska ureditev služila kot močan argument v boju za ohranitev predvojnih meja pri pogajanju z velesilami. In tako je bila na južnem delu dežele Koroške uvedena dvojezična ljudska šola, katere bistvo je bilo, da je bil pouk v prvih treh letih načeloma v otrokovem materinem jeziku, a že od začeka šolanja se je poučeval tudi dugi deželni jezik in to najmanj po šest ur na teden. Od četrte stopnje dalje pa je bil učni jezik nemški, ki je veljal do konca obvezne šole. Dvojezične ljudske šole naj bi bili uvedli v petih občinah šmohorskega okraja, v štirinajstih občinah beljaškega okraja, v enainvajsetih občinah celovškega ter v vseh občinah velikovškega okraja, razen v občini Puštritz. Malle je v svojem referatu izrazil dvom, da so odlok, o katerem je govor, v vseh občinah upoštevali, toda dvojezično šolo so v prvih povojnih letih hvalili vsi avstrijski zastopniki, celo sam Gruber, vendar je bilo zaznati odpor proti novi šolski ureditvi in že 1946 je bilo v poročilih koroškega deželne šolskega sveta prosvetnega ministrstva med drugim rečeno, da „majhen del prebivalstva dvojezičnega ozemlja skuša na razne načine onemogočiti dvojezični pouk.“ Logično je, in poročilo to tudi

poudarja, da so proti tej šoli začeli gonjo bivši nacisti.

S tem se je začelo novo obdobje, ko je vpliv starih nacionalistov začel naraščati.

In tako smo prišli jeseni 1958 do šolske preosnove, ki je dvojezično šolo hudo prizadela in s tem tudi slovenskega otroka na njej oziroma vso Koroško. Dr. Malle je nato v svojem predavanju temeljiteje obdelal številčno plat tega problema. Nanizal je tudi vse napore koroških nacionalnih organizacij, da bi se to počel, ki je imelo in ima izrazito raznarodovalni namen, preprečilo, toda vse to ni nič zaleglo, kajti v nobenem koroškem političnem ambientu ni bilo najti politične volje, da bi se upravičenim slovenskim zahtevam ugodilo. Nasprotno, koroške deželne oblasti so v zadnjih letih izpeljale še reformo mreže ljudskih šol, ki je dala ponoven udarec slovenski narodni manjšini.

Svoja izvajanja je dr. Malle zaključil takole: „O slovenskem šolstvu na Koroškem ne moremo go-

voriti ne za časa monarhije in tudi ne za časa prve avstrijske republike. Njihov vzgojni sistem je imel cilj, da koroškim Slovincem odvzame materinščino. Proti utrakvistični šolski ureditvi so se koroški Slovenci brez uspeha borili. Služila je edino interesom nemško-nacionalnega gibanja, ki je imelo v rokah doma vse gospodarske pozicije. Odlok z dne 3. oktobra 1945 je s sistemom germanizacije prekinil. Od tega trenutka naprej govorimo o splošno obvezni dvojezični šoli na točno določenem teritoriju južne Koroške. Nemško-nacionalistične sile so to obliko šolstva izpodkopale in državni aparat ter avstrijski parlament sta njihovo dejavnost legalizirala. Danes moramo kljub Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu govoriti le o okrnjenem manjšinskem šolstvu, ki je predmet splošnih napadov s strani nasprotnikov koroških Slovencev.

Obstoj in razvoj manjšine je odvisen od njenega manjšinskega šolstva. Brez dvoma je na Koroškem nujno potrebna obširna in temeljita reforma manjšinskega šolstva in to v sodelovanju s prizadeto manjšino.“

Deseto srednjeevropsko srečanje

GORICA. — Tukaj se je te dni končalo štiridnevno srednjeevropsko srečanje (od 27.—30. septembra). Letos je bilo posebečno slikarstvu v državah srednje Evrope, ali kot ji prireditelji pravijo, uporabljajoč nemški izraz Mitteleurope.

Štiri dni so ljubitelji likovne umetnosti lahko poslušali vrsto zanimivih referatov o likovni umetnosti v deželah srednje Evrope v razdobju od zadnjih let prejšnjega stoletja do sredine prve polovice sedanjega. Letošnje „mittelevropsko“ srečanje je bilo namreč posvečeno slikarstvu in ker sta Dunaj in Praga, tako v letih habsburške monarhije, kot tudi v prvih letih po prvi svetovni vojni, pomenila zelo veliko za likovne umetnike, je jasno, da je bilo poročanje o tem času zelo zanimivo.

Srečanja se je udeležilo okrog sto umetnikov, kritikov, strokovnja-

kov, časnikarjev, ki so v Gorico prišli iz raznih držav srednjeevropskega področja. Prišli so Jugoslavlani, Avstrijci, Madžari, Čehoslovaki, Nemci, Poljaki, Romuni in seveda Italijani. Med njimi je bilo najavljene tudi precej Slovencev.

Predavanja so imeli med drugim: Goričan M o r a s s e o slikarstvu v Mitteleuropi v času med leti 1890—1930; z Dunaja je prišel prof. Wilhelm M r a z e k — govoril je o avstrijskem slikarstvu v prvih desetletjih našega stoletja. Profesor Emilijan C e v c iz Ljubljane je prikazal začetke slovenskega slikarstva. Goričan prof. M i l k o R e n e r je podal poročilo o slovenskih slikarjih, ki so živeli in delovali v Gorici v prvih desetletjih 20. stoletja. Prof. D a m j a n P r e l o v š e k iz Ljubljane je referiral o modernem slikarstvu svetovno znanega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika.

šport - šport - šport - šport

● NOGOMET

ŠMARJETA — SELE 4:0 (2:0)

Po rezultatu sodeč bi človek mislil, da so bili selski nogometaši popolnoma podrejeni nasprotniku. To pa ne odgovarja dejstvu. Ko je bilo namreč še 0:0, sodnik Selanom ni priznal regularnega gola, na drugi strani pa jim ni dosodil enajstmetrovke, potem ko je šmarješki napadalec na golovi črti z roko odbil žogo v polje.

Tekma je bila v celoti surova, tako da so dobivali igralci obeh moštev rumene kartone kar na tekočem traku. Sodnik, ki je zlasti v drugem delu igre po nepotrebnem s svojimi napačnimi odločitvami pretiraval kontinuiteto tekme, je povzru tega prisodil obema kluboma še po eno enajstmetrovko, ki jih v resnici vobče ni bilo. Poleg tega je Fridi Mak to najstrožjo kazen še nepremišljeno zapravil.

Postava selskega moštva: Jazbinšek, Weis, Pristovnik, Erik Travnik, Wasner, Nante Olip, Nante Dovjak, Stanko Olip, Fridi Mak, Flori Dovjak (Franc Dovjak), Starovaznik (Oto Travnik).

- Prihodnjič, to je v nedeljo, 12. oktobra, igrajo Selani na domačem igrišču z moštvom zvezne vojske HSV. Tekma bo ob 11. uri.
- Pristaši selskih nogometašev, pridite v obilnem številu, da boste navijali za domačine, kajti to je pomembno za zmago!

SAK — HSV 5:0 (1:0)

Potem ko so Selani v Šmarjeti visoko izgubili, se je drugi slovenski koroški klub SAK odlično odrezal v gosteh. Igral je namreč z moštvom zvezne vojske v Celovcu in ga dobesedno povozil, kajti pet golov v nasprotnikovi mreži, to je uspeh, ki je vreden pohvale.

Po igri sodeč, pa bi morali naši fantje zmagati še izdatneje, kajti v prvem delu igre niso izkoristili nekaterih stodontnih priložnosti.

Tekma je bila lepa in mirna in je pravi čudež, kajti doslej, to je prejšnja leta, so bili igralci SAK-a navajeni, da so vojaki igrali ostro in surovo. Zavoljo tega tokrat sodnik res ni imel težkega dela.

Gole so dali: Fera dva, Oraže pa tri. Naši so med tekmo zamenjali dva igralca, in sicer v 2. polčasu je Foltija Waldhauserja, ki še letos ni v formi, zamenjal njegov brat Peter, Hanzija Wieserja pa, ki se je med tekmo počutil slabo, je zamenjal Janko Woschitz, ki se je pravkar vrnil iz Švice in tako spet okrepil vrste Slovenskega atletskega kluba.

Igrali so: Kraut, Lampichler, Hribar, Blajs, Lipuš, Wrolich, Oraže, Hansi Wieser, Folti Waldhauser, Fera in Janez Tratar.

- V soboto, 11. oktobra, ob 15. uri, bo igral SAK na domačem igrišču, Koschatstraße v Celovcu s Krivo Vrbo.

MLADINCI SAK — BILČOVŠ 3:3 (0:1)

Mladinci SAK-a so našli v Bilčovsu enakovrednega nasprotnika, tako da moramo reči, da rezultat ustreza poteku igre, čeprav so Bilčovsani prvi del igre odločili v svojo korist.

Gole za mladince so zabili, Velik dva, Polanšek enega.

Igrali so: Zeichen, Britzmann, Benetek, Domej, Perč, Velik, Dlopst, dva Smrečnika, Kupper in Polanšek.

- V nedeljo, 12. oktobra, igrajo mladinci SAK-a, ob 15. uri na domačem igrišču v Celovcu s klubom iz Poreča.

- Ljubitelji nogometa — navijači! Vsi ste prisrčno vabljeni na obe tekmi, da bi z bodrenjem našim igralcem dali notranje moči, ki je nujno potrebna za čim boljši uspeh!

SLOVENEK ELSNER — VODJA AVSTRIJSKE NOGOMETNE REPREZENTANCE

Predsedstvo nogometne zveze Avstrije je pretekli petek soglasno sklenilo, da Elsner lahko prevzame vodstvo avstrijskega nacionalnega moštva za kvalifikacijski tekmi evropskega prvenstva z Luksemburgom in Walesom.

Avstrija mora v preostalih kvalifikacijskih tekmah za EP igrati na „vse ali nič“ — obakrat torej zmagati.

Odločitev za zvezo ni bila preprosta. Predsedstvo Avstrijske nogometne zveze (ÖFB) je imelo na seji v razpravi vrsto imen. Pomočnik Stastnega Georg Schmidt je odločno odklonil, da bi v takem trenutku sam prevzel tolikšno odgovornost. Na seznamu pa so bili še Ocwir, Stotz, in Senekowitsch. Predsednik Gerö, se je sicer zavzemal za trenerja Sturma Karla Schlechto, toda po dvourni ostri razpravi je bila odločitev za Braneta Elsnerja soglasna — 11:0.

Elsner je po tej odločitvi izjavil predsedstvu ÖFB, da prevzame odgovornost. Elsner se je s svojim pomočnikom Schmidtom že odločil, da bo pri piljenju izbranega moštva sodeloval s trenerji vseh glavnih avstrijskih klubov. Z veliko mero takta poudarja, da bo upošteval sleherno mnenje.

Podpredsednik ÖFB Peck pravi, da z Branetom Elsnerjem računa na „ustrezen učinek“. Njegovo strokovno znanje in psihološke sposobnosti, da bo do Avstrijcem v Wrexhamu, kjer se bodo srečali z Walesom, samo koristile. Schmidt, ki je z izbiro tudi zadovoljen, pa bo Elsnerju sicer pomagal, toda odgovarjal bo v celoti sam za rezultate svojega dela.

Rudolf Hess in drugi vojni zločinci

Od konca druge svetovne vojne je minilo 30 let in v zaporih je še zaprtih 5 vojnih zločincev. Najbolj znan je Rudolf Hess, ki je bil Hitlerjev namestnik in ki prestaja kazen v zaporih Spandau v Berlinu. Drugi 4 so Herbert Kappler, SS-Obersturmführer in vodja urada pri poveljniku varnostne policije v Italiji (zaprt v trdnjavi Gäta), Franc Fischer, Josef Kotalle in Ferdinand Breda dosmrtno).

Za vse te može je bilo storjenih mnogo poti, da bi prišlo do pomilostitve, za kar pa ni skoro nobene upanja, kakor je to javnosti sporočil parlamentarni sekretar pri zveznem kanclerju. Zoper pomilostitev R. Hessa je Sovjetska zveza, zoper Kapplerja so pa v Italiji iz notranjepolitičnih razlogov, ki veljajo tudi za nizozemske zapornike.

Kappler je dal l. 1944 kot povračilo ustreliti 15 civilistov več, kakor je bilo uradno odrejeno; razen tega je dal samovoljno zapleniti 15 kg židovskega zlata. Za njegovo pomilostitev so se zavzemali številni poslanci in druge osebnosti zahodnonemškega javnega življenja. Toda temu nasprotujejo italijanski politiki in italijanska javnost.

Notranjepolitični razlogi preprečujejo na Nizozemskem pomilostitev Fuentena (65 let), Fischerja (75) in Kotalle (67 let). Po drugi svetovni vojni so Nizozemci obsodili 15 Nemcev zaradi vojnih zločinov na smrt, vendar jih je bilo že kmalu 9 pomiloščenih na dosmrtno ječo. Tudi od teh 9 jih je bilo 5 izpuščenih. Vsi poskusi nizozemskih

upravnih in sodnih oblasti za ugodno rešitev pomilostitvenega postopka v korist Fuentena, Fischerja in Kotalle so naleteli v javnosti in v parlamentu na vihar ogorčenja. Kotalle je zadela možganska kap z ohromitvijo desne strani, Fuenten je obolel za rakom, Fischer pa ima vnetje sklepov na rokah. Taka huda obolenja bi morda vlado privedla do tega, da bi prišlo do njihove izpustitve. Sovjetska zveza se upira možnosti za Hessovo pomilostitev predvsem zato, ker ni Hess pokazal nobenega kesanja, niti se ne odreka nacionalsocialističnim nazorom.

POPRAVEK

V dr. Wuttejevem sestavku „Kraji in pokrajine potovanja lanskim maturantom po Jugoslaviji“ se je vrnilo nekaj napak. V številki 38 na strani 6, se mora v 4. odstavku v 10. vrsti, 4. kolono pravilno glasiti: ... delala v takratni veliki Ljubljani in ne: ... delala na takratni ...

V 5. odstavku, 5. kolone v 12. vrsti, na strani 6 iste številke se mora pravilno glasiti ... mednarodna cesta in ne: ... mednarodna avto cesta.

V številki 40 NT na strani 7, v prvi koloni, v 14. vrsti se mora pravilno glasiti: ... tabori in gradovi in ne: ... tabori z gradovi ...

V peti koloni, v 4. vrsti se mora pravilno glasiti: ... in lastniki in ne: ... in lastnikov.

Pod sliko „Grad Otočec“ se mora v besedilu 3. vrste pravilno glasiti: ... baroni Lenkoviči in ne: ... baroni Lenkoviči ...